

WERKGROEP VOOR EEN RECHTVAARDIGE
EN VERANTWOORDE LANDBOUW

P.A. WERVEL, MUNDO B, EDINBURGSTRAAT 26 1050 BRUSSEL

Driemaandelijks tijdschrift
Erkenningsnummer P508018
Afgiftekantoor 1099 Brussel-X

België - Belgique
P.B.

1099 Brussel X
1/1761

Wervelkrant

Nr 2 • juni 2011

GLB in 2020 doorgelicht

Kemp wereldwijd in beweging

Mestactieplan

Betoging melkprijs

Lente- boerenkost

Oorlog om aardappelen

'Wervelkrant 11/2'

is krant 85 in het 21° Werveljaar.
gedrukt op kringlooppapier met
plantaardige inkt door De Duurzame
Drukker op 1700 exemplaren

Alle artikels zijn vrij van intellectuele eigendomsrechten. U mag overnemen als u de bron duidelijk vermeldt en Wervel een exemplaar van uw publicatie toestuurt.

Adres Wervel VZW

MundoB
Edinburgstraat 26
1050 Brussel
Tel. 02/ 893.09.60
< info@wervel.be >
www.wervel.be

Verantwoordelijke uitgever :

Jeroen Watté

Layout: Tinne Van den Bossche

**Coverfoto: boerenbetoging voor
eerlijke melkprijzen (zie pagina 18)**

Missie Wervel VZW

*Wervel streeft naar een landbouw die lokaal
meerwaarden creëert, op economisch, eco-
logisch, sociaal en cultureel vlak en die
solidair is met de rest van de wereld.*

*Daarbij vertrekt ze vanuit de universele waar-
den basisdemocratie, rechtvaardigheid en
verantwoordelijkheid.*

*Wervel beweegt consumenten, boeren en
organisaties tot samenwerking om die land-
bouw vorm te geven via netwerking, campag-
nes en publicaties*

Publicaties en kranten

Vorige kranten en andere publicaties van
Wervel zijn beschikbaar op onze website
www.wervel.be/publicaties

Organisaties die de Wervelkrant willen
ontvangen, vragen we een bijdrage
(minimum 30 euro) als ondersteuning voor de
publicatie- en verzendkosten. Individuen die
de Wervelkrant willen ontvangen moeten niet
betalen. Om kosten en het milieu te sparen,
verzenden we de krant liever elektronisch dan
op papier. Krijgt u de krant voortaan liever
per email? Meld het ons op krant@wervel.be
Alvast bedankt!

U kan ons helpen!

Doe mee met Wervel

Denk en werk mee op de manier die jou
best ligt. Lees hoe: www.wervel.be/doemee

Steun ons financieel

523-0803037-49 van Wervel VZW
IBAN - BE97 5230 8030 3749
BIC - TRIOBEBB

In 2010 mocht Wervel een **attest fiscale
aftrekbaarheid** geven voor 2009 en 2008.
Een verlenging werd aangevraagd. Fiscale
afrek kan vanaf 40 euro op jaarbasis. Meest
recente info op www.wervel.be/steun

■ We roepen graag alle mensen, groepen
en organisaties op om ons **maandelijks/
jaarlijks een bedrag** - naar eigen draag-
kracht - te storten.

■ **Schenkingen en legaten** vormen een
andere manier om Wervel mee te dragen. U
kan Wervel in uw testament laten opnemen
voor een legaat of schenking zonder dat uw
erfgenamen benadeeld worden. Met een
duo-legaat bespaart u op successierechten
en laat u Wervel meegenieten van dat
belastingsvoordeel.

■ Wervel is een project bij **Krekelsparen**
van Netwerk-Vlaanderen. Het erkennings-
nummer is 94/0054.

*De bijdragen gebruiken we om de forse besparingen van de overheid te
compenseren en toch zoveel mogelijk de geplande activiteiten uit te voeren.*

Aanspreekpunten provincies

Vlaams-Brabant	Lus Mussche	016/53 26 95	lusmussche@skynet.be
Oost- Vlaanderen	Mieke Roelens	09/380 48 10	mieke.roelens@telenet.be
West-Vlaanderen	Veerle Devaere	056/25 60 58	veerle.devaere1@telenet.be
Antwerpen	Cis Van Eyndhoven	03/664 55 02	m.vaneyndhoven@telenet.be
Limburg	Souliman Diraa	0499/620651	diraa.souliman@gmail.com
Brussel	Katrien Van Oost	02/893 09 60	katrien@wervel.be

Thema's en campagnes

landbouwbeleid	Frederik Claerbout	0486999325	fclaerbout@hotmail.com
grond	Ruben Segers	0474 88 40 69	ruben@kollebloem.be
energiegewassen	Jasper Wouters		jasperwouters2000@hotmail.com
agro-ecologie & agroforestry	Jeroen Watté	02/893 09 60	jeroen@wervel.be
Fair Trade lokaal	Patrick De Ceuster	02/893 09 60	patrick@wervel.be
kemp	Patrick De Ceuster	02/893 09 60	patrick@wervel.be
korte keten	Katrien Van Oost	02/893 09 60	katrien@wervel.be
zaadautonomie & gentechnologie	Louis De Bruyn	015/3303 53	louis.debruyne@telenet.be
soja	Luc Vankrunkelsven	02/893 09 60	luc@wervel.be
lokale eiwitvoorziening	Patrick De Ceuster	02/893 09 60	patrick@wervel.be
WTO & voedselsoevereiniteit	Luc Vankrunkelsven	02/893 09 60	luc@wervel.be
diversiteit	Patrick De Ceuster	02/893 09 60	patrick@wervel.be
Jawel!	Jan Thoelen	0472/239839	agrikoeltoera@hotmail.com
inspringtheater	Souliman Diraa	0499/620651	diraa.souliman@gmail.com
vorming en educatie	Veerle Devaere	02/893 09 60	veerle@wervel.be

"copyleft" (vrij van intellectuele eigendomsrechten)

Met de steun van de Vlaamse Regering.
De Vlaamse Regering kan niet verantwoordelijk
worden gesteld voor de inhoud van deze krant.

Boeren & bomen

Inhoudstafel

Vooraf	3
Vrijwilliger: Mieke Roelens	4
GLB in 2020 doorgelicht	5
Kemp wereldwijd	7
Mestactieplan	8
Competitiviteit?	12
Waarom Wervel steunen?	15
Ggo-aardappel	16
1e kleine biogasinstallatie	17
Betoging melkprijs	18
Nepal-Vlaanderen	20
Lente-boerenkost	22
Recepten	24
Netwerk: Associations21	26
Agenda	28

In 2009 gaf Wervel aan een persmededeling de titel: "Boeren zijn bang van beleid, niet van bomen". We hadden ervaren dat boeren openstaan voor agroforestry, maar dat het beleid niet volgde.

En wat lezen we nu in een persmededeling van Vlaams minister voor landbouw Kris Peeters? "De open ruimte is schaars in Vlaanderen. Door creatief en innovatief om te springen met de verschillende functies van de open ruimte kan het open ruimtegebruik geoptimaliseerd worden. Verwevenheid van verschillende functies is één van de mogelijkheden om tot een win-win situatie te komen. Boslandbouwsystemen (agroforestry) zijn hier een mooi voorbeeld van."

Nog mooier: het blijft niet bij woorden. Op 1 april besliste de Vlaamse Regering 250.000 euro uit te trekken tot 2013 om 250 hectare agroforestry te realiseren. Europa doet daar eenzelfde bedrag bij en de landbouwers die van de steun willen genieten ook.

Hiermee lijkt onze vraag die dateert van zomer 2006, beantwoord. Maar zo ééenvoudig ligt het niet. Eind april stelden de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij (SALV) en de Milieu- en Natuurraad vast dat het voornamelijk de juridische onzekerheden zijn die een obstakel lijken vormen voor boslandbouw. Dat was precies waarover de persmededeling van Wervel van eind 2009 ging. We hopen dan ook dat de Vlaamse overheid het advies deze keer ter harte neemt.

Vlaanderen staat trouwens niet alleen in de uitbouw van agroforestry.

"Het is een gezegde in deze streek dat je voor elke boom die je kapt, er drie moet aanplanten" Boer Peter uit Bocholt

Op dezelfde 1 april vroegen vier Waalse parlementsleden de Waalse Regering om agroforestry toe te passen. De parlementairen brachten de nefaste rol van gangbare landbouwpraktijken in verband met de recente overstromingen en zien in agroforestry een deel van de oplossing.

Onderzoekers in opdracht van de Europese Commissie stelden recent dat de grote onderzoeksprioriteiten voor de landbouw liggen bij de vervanging van energie-intensieve inputs en bij de agro-ecologische benadering. Net zoals Olivier De Schutter als VN-rapporteur voor het recht op voedsel eerder dit voorjaar bepleitte. De universiteiten in Gent en in Leuven plantten agroforestrypercelen aan.

Ondertussen doen houtverwerkers de boeken toe wegens gebrek aan lokale aanvoer. Het houttekort in België wordt met de dag groter. Iedereen wil hout: om huizen mee te bouwen en te verwarmen, om te verpakken, om te bedrukken, om elektriciteit mee te maken, om te isoleren, om te composteren en gewoon omdat het mooi is.

Zijn we terug klaar voor bomen in de akkers?

De redactie

www.agroforestry.be

twitter - werveltweets: volg ons op twitter - www.wervel.be/twitter - @Wervelzvzw
Wat Wervel eind 2009 al aankloeg <http://t.co/32BDzNu> wordt nu ook bekrachtigd door SALV- en MINARAAD. Tijd voor actie! <http://t.co/BFJ8jQS>

Vrijwilligers in de kijker Met mijn neus in de boter gevallen !

2011 is het Europees jaar van het Vrijwilligerswerk. Wervel wordt voor een groot stuk gedragen door vrijwilligers. Zoals Mieke Roelens, actief in Oost-Vlaanderen!

Hoe kwam je in contact met Wervel?

"Mijn eerste contacten met Wervel kwamen er via wereldwinkel-Deinze. Luc Vankrunkelsven kwam er praten over het probleem van de soja in Brazilië."

En wat motiveert je precies om je voor Wervel in te zetten?

"De interesse vanwaar ons voedsel komt, heb ik waarschijnlijk van thuis. Geboren in een landbouwersgezin ben ik letterlijk en figuurlijk met mijn neus in de boter gevallen. De wereldvoedselproblematiek heeft me steeds geïnteresseerd. Landbouwers kunnen heel wat zelf bepalen, maar ze hebben te kampen met natuurrisico's zoals bijvoorbeeld droogtes, plagen, mislukte oogsten. Ze staan dicht bij de natuur, maar worden ook gedirigeerd door onder andere boerenorganisaties en vertegenwoordigers die hen allerlei zaken opleggen. Het is voor hen niet altijd evident om eerlijke en milieuvriendelijke keuzes te maken. Toch vind ik dat er nog heel wat zou kunnen veranderen en daar draag ik graag toe bij. Als je ziet welke grote investeringen gebeuren, dat de brandstofprijzen stijgen enz... Soms raken landbouwers bij ons in financiële nood en dat kan ook psychische problemen veroorzaken. Ik vind het spijtig te zien hoeveel kleine familiale hoeves verdwijnen."

Hoe belangrijk is Wervel voor jou als consument?

"Als *melkmeisje* (meisje die in het dorp melk in potten en pannetjes brengt) kreeg ik al gauw te maken met de wensen van de consument. De mensen vroegen me naar het gebeuren op de boerderij. Ze wilden weten waarom de boter soms een andere smaak had. Ze waren betrokken bij de afkomst van hun melk. Nu ik mama ben van drie kinderen, bekijk ik voedsel ook uit de ogen van een consument. Ik vind het heerlijk iedere week "de groentesprokkels" van de bio-boerderij te lezen. Je weet waar onze voedselverzorgers mee bezig zijn."

Zo las ik onlangs dat een vrouwenploeg op drie dagen tijd twee bedden zaai-prei en een veld eerste inzaai wortelen gewied hadden. Het is belangrijk te weten dat je als consument heel wat impact hebt op het voedselgebeuren. Je kan sojavrij vlees kopen, liefst van een landbouwer dicht in de buurt met minder voedselkilometers. Door bepaald gedrag, zoals de aankoop van prachtige hennepkleden of van lokale biogroenten ondersteun je een gezonde, eerlijke landbouw."

Mieke op een zakkenloopactie tijdens de Gentse feesten

Hoe blik je terug en vooruit op je engagement bij Wervel?

"Sinds 1996 ben ik actief bij Wervel. Ik sloot me een paar jaar nadien aan bij de basisgroep Oost- en West-Vlaanderen. Er ontstonden heel aangename contacten met landbouwers en consumenten. Enkele leuke initiatieven waren onder andere de boerderijfeesten met inspringtheater. Ook de deelname van Wervel aan de Gentse feesten met een zakkenloopspel was waardevol."

Nadien kwamen acties rond de grondproblematiek, de afschaffing van de melkquota, een studiedag rond biobrandstoffen... Een 5-tal jaar terug bij het ontstaan van de Gemeentelijke Raad voor Ontwikkelingssamenwerking (GROS) wou ik daar ook een Wervel-stem laten klinken. Via de GROS kon ik verschillende activiteiten met lokale burgers organiseren. Landbouwers kwamen in Deinze naar info- en debatavonden. Op de lokale biomarkt leerden consumenten het ideeëngoed van Wervel kennen. Veel mensen weten niet dat ze mee zorgen voor ontbossing via de veevoerders die nodig zijn voor hun stukje vlees. Wervel legt deze pijnpunten bloot en bestudeert hoe het anders kan, bijvoorbeeld met sojavrij vlees. Dat is iets waarvoor ik me blijvend wil inzetten. Zorgen voor een meer eerlijke samenleving, respect voor de landbouwer die eerlijk voedsel produceert, dat is het uitgangspunt."

Interview - Jeroen Watté

Het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid in 2020 doorgelicht

De marktliberalisering die in de landbouw op mondiale schaal is doorgedreven, heeft geleid tot uit de pan swingende voedselprijzen, zonder dat die leiden tot een degelijk inkomen voor de producenten. Ook de Europese Unie (EU) heeft sinds 1992 zijn elan gevolgd waar het gaat om de vrijmaking van de landbouwmarkten. De Europese landbouw heeft ook een aandeel in de ingrijpende ecologische crisis waar we vandaag mee kampen. Het lijkt dus aangewezen om de nakende hervorming van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in 2013 eens grondig onder de loep te nemen, met het perspectief van 2020, wanneer het beleid opnieuw wijzigt.

Op 31 maart en 1 april organiseerde het Collectif Stratégies Alimentaires (CSA) een tweedaags seminarie in het International Trade Union House te Brussel, dat volledig in het teken stond van de discussie rond de geplande hervormingen van het Europees GLB. Een uitgelezen kans om een synthese te maken van de verschillende visies.

De eerste dag van deze discussieronde was gewijd aan de regulatie van de landbouwmarkten in de Europese Unie en dan vooral de directe inkomenssteun aan landbouwers. De inkomenssteun die wordt toegekend aan Europese landbouwers, is sinds 1992 geleidelijk overgegaan van een gegarandeerde prijs naar een lagere prijs met gedeeltelijke compensatie via directe subsidie in functie van de productieniveaus. In de loop der jaren zijn die subsidies volledig ontkoppeld en kwamen we tot een unieke bedrijfstoeslag, die voornamelijk gebaseerd is op de bedrijfsgrootte. Met deze steun, die verbonden is aan normen inzake milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn, beoogt de EU een verhoogde inkomensstabiliteit.

Plafonnering

Verschillende sprekers waren het met elkaar eens dat het noodzakelijk is de ontkoppelde inkomenssteun te plafonneren, onder meer omdat deze steun een grote impact heeft op het Europese landbouwbudget. In sommige gevallen bestaat het inkomen van landbouwers voor meer dan de helft uit overheidssteun. Volgens Régis Hochart moeten bovengrenzen aan deze geldsommen verhinderen dat internationale groepen grond opkopen ten nadele van de kleinschalige familiale landbouw. Veel anderen in de zaal bepleitten ook dat de steun gekoppeld wordt aan het aantal actieven werkzaam op en rond het landbouwbedrijf, aan duurzaam beheer en aan de ligging in minder gunstige productiezones, waar de productiekosten hoger liggen. Michel Jacquot, voormalig directeur van het European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF), voegde eraan toe dat de uitkering aan landbouwers alleen gekoppeld moet zijn aan lage prijzen op internationale markten, en niet aan lage en hoge prijzen, zoals nu het geval is.

Hoeveel pijlers?

Er wordt heel wat geld overgeheveld van de eerste pijler, die van de marktregulering, naar de tweede pijler, die van de plattelandsontwikkeling. Een groot deel van het publiek stelde zich serieuze vragen bij het naast elkaar bestaan van de twee pijlers, omdat de doelstellingen van de tweede pijler ondermijnd worden door het gebrek aan langetermijnvisie in de eerste pijler. De productie van voedsel kan immers niet losgekoppeld worden van positieve en

negatieve externe effecten zoals bijv. werkgelegenheid, watervervuiling, erosie, mooi landschap, etc. Verscheidene sprekers, onder wie een gepassioneerde wetenschapper-onderzoeker Jean-Christophe Kroll van de landbouwhogeschool Agrosup Dijon en agronoom/bio-ingenieur Marcel Mazoyer, verbonden aan AgroParis Tech, vonden elkaar in een visie op het GLB die een geïntegreerde multifunctionele landbouw mogelijk maakt en de verschillende aspecten van de beide pijlers onder één beleid reguleert, in plaats van de doelstellingen gescheiden te beheren en middelen te verspreiden.

Schaalnadelen

De tweede dag stond in het kader van de toekomstige structuren van landbouwbedrijven. De keuze dringt zich op tussen kapitaalintensieve en kleinschalige landbouwbedrijven. Op dit moment ondersteunt de EU via het GLB kapitaalintensieve bedrijven, waardoor er bijkomende financiële middelen beschikbaar kunnen worden gesteld voor de tweede pijler. In werkelijkheid werkt het beleid echter averechts: kleinschalige landbouwbedrijven worden systematisch uit de markt gewerkt door een toenemende specialisatie en een concentratie van grootschalige bedrijven, wat een nefaste impact heeft op het milieu. Erosie, verminderde bodemkwaliteit en verlies aan biodiversiteit zijn slechts enkele van de vaak vermelde ecologische gevolgen. Volgens Jean-Marc Boussard, Frans landbouweconoom werkzaam op de Académie d'Agriculture de France, zijn kleine familiale bedrijven in theorie minstens even productief als grootschalige bedrijven. Schaaeconomische voordelen worden immers geneutraliseerd bij een toenemende bedrijfsgrootte. De vaak eenvoudiger te beheren kleinere bedrijven laten dikwijls een zeer efficiënte productie toe. De EU heeft ingezet op het grote kapitaal voor het doorvoeren van technologische innovaties. De Europese landbouw van vandaag wordt daarom gekenmerkt door een hoge kapitaal-per-actief- en -per-hectare-ratio, aldus Alfons Balmann, verbonden aan het Leibniz-Institut für Agrarentwicklung in Mittel- und Osteuropa (IAMO). De internationale prijsvolatiliteit zorgt er bovendien voor dat banken de hogere risico's die verbonden zijn aan leningen aan kleinschalige bedrijven, trachten te vermijden door in de eerste plaats aan grootschalige bedrijven te lenen.

Geanimeerde debatten tijdens de GLB-tweedaagse leidden tot consensus over plafonnering van de inkomenssteun

Stabiel inkomen via publiek-private samenwerking

Er bestaan echter andere manieren om die risico's te beheren, zoals Jean Vigneault van de Fédération des producteurs de lait du Québec tijdens zijn uiteenzetting aantoonde. Zo beperkt de overheid van Québec de invoer van melk en stelt ze een melkprijs vast, gebaseerd op de productiekosten. De melkproducenten beheersen er zelf de productie, en elk overschot wordt op hun kosten vermarkt. 82% van de melkproductie wordt opgekocht door slechts vier opkopers: de melkcoöperatie zelf en drie internationale groepen. De gegarandeerde prijs maakt bovendien dat melkproducenten een eerlijke prijs voor hun product krijgen. Deze samenwerking tussen de publieke en privé-sector reguleert bovendien ook de machtsverhoudingen in de keten, ten gunste van de melkproducenten. Het voordeel van die marktorganisatie is dat melkproducenten een stabiel inkomen hebben, in tegenstelling tot hun Europese collega's.

De ontbrekende optie

Een aantal van de zaken die gedurende dit tweedaagse seminarie besproken werden, verwijst naar de vierde – en door beleidsmakers “vergeten” – optie voor het nieuwe GLB. Marktmechanismen om

landbouwers een stabiele en eerlijke prijs te bieden voor hun producten, maken het mogelijk het bedrijfssysteem te controleren en waar nodig te investeren. Daarnaast kwam er het voorstel om de afzonderlijke lidstaten de ruimte te geven het GLB af te stemmen op de nationale landbouwsector, zodat ze rekening kunnen houden met de unieke productieomstandigheden per lidstaat. Ten slotte werd productiebeheersing bepleit, om landbouwers in en buiten Europa een fatsoenlijk bestaan te garanderen - wat meteen met zich meebrengt dat er een einde komt aan het dumpen van productoverschotten op de wereldmarkt, met directe exportsubsidies of indirect via inkomenssteun. Die vierde optie krijgt op verschillende bestuursniveaus vorm in voedselsoevereiniteit en eerlijke prijzen voor producenten en consumenten over de grenzen heen.

Eind juni moet het Europees Parlement kleur bekennen inzake het GLB na 2013. Op 3 mei werd deze vierde én ontbrekende optie in het Parlement nogmaals onder de aandacht van de besluitvormers gebracht (zie kaderstuk).

Inez Retz & Wim De Meester

FoodSovCap, het Europees netwerk voor voedselsoevereiniteit en een ander Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, stelde op 3 mei in het Europees Parlement haar ontbrekende optie voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid voor. Het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO vzw) was als lid van FoodSovCap nauw betrokken bij de organisatie van de conferentie. Nog voor het zomerreces moet het Europees Parlement zich uitspreken over de hervorming van het GLB, maar volgens FoodSovCap leggen de huidige plannen te sterk de nadruk op liberalisering.

Op de conferentie werd geijverd voor **meer marktregulering**, wat moet toelaten dat landbouwers weer een waardig inkomen kunnen halen uit de verkoop van hun producten. Ook werd gesteld dat enkel een **agro-ecologisch model** in staat zal zijn om de uitdagingen van klimaatverandering, bevolkingsgroei, uitputting van grondstoffen en verlies aan biodiversiteit het hoofd te bieden. Bovendien kan enkel dit agro-ecologisch model het Europese platteland doen herleven. Dit werd beaamd door de europarlementsleden die deelnamen aan de conferentie.

Janus Wojciechowski (European Conservatives and Reformists): “Onze landbouwers kunnen niet concurreren met Brazilië, Nieuw Zeeland, Australië,... We moeten onze voedselproductie beschermen. De hervorming die momenteel op tafel ligt, zal niet leiden tot voedselsoevereiniteit en is evenmin een sterk plan om de ecologische duurzaamheid te verbeteren.”

Volgens **José Bové** (European Greens) is het plan dat nu voorligt in het Europees Parlement een draak. Hij plaatste ook heel wat vraagtekens bij de obsessie van de Europese Commissie voor competitiviteit. **Geneviève Savigny** (Europese Coördinatie Via Campesina) en **Yves Somville** (Fédération Wallonne des Agriculteurs) verwoordden dan weer de ontgoocheling van veel boeren dat er na zo veel hervormingen van het GLB nog steeds geen breed gedragen, positief en duidelijk langetermijnperspectief is voor de boeren.

Bram Moeskops & Gert Engelen

zie ook www.europeanfooddeclaration.org

EIHA conference: hier twijfelt er niemand aan de toekomst van kemp

Kempsector wereldwijd in beweging

Elk jaar zijn er op de internationale kempconferentie van de European Industrial Hemp Association (EIHA), naast een honderdtal Europese deelnemers ook kempverwerkers aanwezig uit Canada, VS, China, Lebanon, dit jaar zelfs uit Guatemala. De grote bereidheid om informatie te delen en samenwerking te zoeken valt op tijdens de conferentie. Als lidorganisatie van het EIHA brengt Wervel verslag uit.

De problematische 'wetenschappelijke' mening van het EFSA

Onlangs formuleerde het EFSA (European Food Safety Authority) een opinie omtrent het gebruik van kemp in veevoeder. Niet alleen veronderstelden

ze zomaar een hoog gehalte aan THC in kuilvoeder zonder de moeite te doen ook effectief te meten, maar bovendien hanteerden ze een veiligheidsfactor van 100. Da's meer dan 10 keer hoger dan voor bv. PCB's. De Nederlandse overheid en de betrokken veevoederfirma die in Nederland ervaring heeft met kempkuil lieten alvast weten aan het EFSA dat ze niet gediend zijn met deze opinie en dat er geen THC kon teruggevonden worden in het staal dat Wervel bij de universiteit van Antwerpen liet analyseren. De Europese Commissie zelf vroeg een reactie van het EIHA en op de kempconferentie werd overeengekomen dat EIHA zal pleiten voor een grondige aanpak op basis van de recentste onderzoeksresultaten. Er is immers geen reden om overdreven veiligheidsmarges te gebruiken. THC is een substantie waar enorm veel onderzoek naar gebeurd is. Omwille van de ernst van de situatie rond kemp in veevoeder en voeding, werd aan de conferentie een namiddagprogramma en een extra overleg hierrond toegevoegd. De leden beslisten proactief een studie te bestellen om realistische en verantwoorde THC-normen in voeding te bepalen.

Veldtest voor verschil met marihuana

Een andere interessante bijdrage kwam van Gordon Scheifele van de Ontario Hemp Alliance, Canada. Op 1 april zou ik hem niet geloofd hebben, maar hij stelde de veldtest van Dragla (spreek uit drakla) en Gauca voor om met een druppel rode kleurstof in het veld te bepalen hoeveel THC een plant bevat. Op basis van deze test worden laag-THC variëteiten ontwikkeld, maar je kan er (hopelijk) ook 'on the spot' verontruste burgers, politiemensen of EFSA-ambtenaren mee geruststellen.

Kemp is verslavend

De kempvoedingsmarkt in de VS en in Europa groeit zo snel dat ze elk jaar bijna verdubbelt. De productie kan niet volgen en er moet zaad uit China worden ingevoerd. Zaadprijzen swingen de pan uit. Spijtig genoeg is alles nog niet zo goed georganiseerd dat de nieuwe kempboer nu al gegarandeerd zou zijn van afzet. Mede daarom organiseerde Wervel meteen na de internationale kempconferentie in Keulen, een conferentie in Brussel specifiek over "Hempfood in Europe", samen met Fevia, Bioforum en Hemp Oil Canada. Eén ding kwam duidelijk naar voren: de markt groeit en er is geen reden meer om schrik te hebben van ongewenste effecten die kempvoeding zou kunnen veroorzaken. Ze zijn er niet. Tenzij... er niet genoeg van krijgen. Nu ja, overdrijven moet niet, want volgens Wim Bommerez van Health XL voorziet 0,5 kg kempzaad in alle eiwitten, essentiële vetzuren en voedingsvezels die nodig zijn om twee weken te overleven. Smakelijk!

Patrick De Ceuster

Small is beautiful

Het EIHA legde jarenlang de nadruk op schaalvoordelen, grote dure machines en sjeke Duitse auto's. Maar de economische crisis forceerde een mentaliteitsverandering en de nood aan het 'downscalen' van verwerkingsmachines vertaalde zich in de praktijk. In Vlaanderen wordt er gewerkt aan een kleinere, goedkopere machine om kempvezels en -scheven te scheiden en in Frankrijk is er zelfs een mobiele machine werkzaam.

Biobased

Diezelfde verwerker, Starthemp, stelde op de conferentie een revolutionair composietmateriaal voor: een geweven mat van kempvezels en polypropyleen-vezel die via een eenvoudige warme persing omgetoverd wordt in een heel sterke, volledig recycleerbare kunststof. Spitstechnologie voor een heel democratische prijs en het resultaat mag er echt zijn. De hoofdfocus van de conferentie was bio-composieten: mengsels van kempvezel en epoxyhars, polypropyleen of PLA (agro-plastic). Binnenin het motorwerk en de portieren van dure auto's werd het al langer toegepast, maar nu zijn er ook al producten op de markt zoals een ecologische USB-lader, ontwikkeld door het Nederlandse Greengran.

Mestactieplan

Naar goede Vlaamse traditie bogen heel wat betrokkenen zich weer eens over het Mestactieplan. Soms lijkt het wel op een op een soap. Eind jaren '90 gaven we vier mestkranten uit (nog steeds relevant en verkrijgbaar) en ook nu nam Wervel een officieel standpunt in dat we bezorgden aan de Vlaamse Landmaatschappij. Ook het antwoord daarop besparen we u niet.

Doelstellingen

De Europese Commissie eist van de Vlaamse overheid maatregelen om de waterkwaliteit sneller te verbeteren door overschrijdingen van de drempelwaarde van 50mg NO₃/l en fosfaatuitspoeling op fosfaatverzadigde gronden te beperken. Vlaanderen focust met MAP 4 op:

- Striktere bemestingsnormen op perceelniveau
- Daling van de fosfaatbemestingsnormen op perceelniveau om te komen tot meer mestverwerking
- Toename van de mestverwerking
- Maatregelen gericht op de aanpak van de overschrijdingen van het nitraatresidu op perceelsniveau

Oorzaken van de milieuproblemen

Milieuproblemen met overbemesting en eutrofiëring en de bijhorende water- en luchtverontreiniging zijn het resultaat van een fout landbouwsysteem. Op de Conferentie over biodiversiteit in Nagoya (2010) werd dit nog maar eens door de VN erkend en kwam een beslissing om een tandje bij te steken in deze problematiek. Het **verdwijnen van eiwitgewassen uit de teeltrotatie** is de **grootste oorzaak**: historisch bedroegen die in Europa ongeveer 15% van het areaal, nu is dit slechts een fractie daarvan. In ons landbouwsysteem worden massaal **plantaardige eiwitten ingevoerd** als veevoeder voor onze 'grondloze' veehouderij. En met de eiwitten komen ook de nutriënten in onze ecologische kringloop.

De **visie op de nutriëntenkringloop** in de gangbare land- en tuinbouw is door de feiten achterhaald. Vertrekkend van de chemische bodemanalyse volgt een bemestingsadvies. Hoeveel onttrekken de gewassen aan de bodem, wat is het rendement van de dosering en hoeveel moet er dan bemest worden? In alle vormen van landbouw die het bodemleven centraal stellen (al dan niet 'biologisch') wordt duidelijk dat de situatie veel complexer is, en niet louter te verklaren met chemische en fysische metingen. **Biologische processen en interacties in de bodem**, tussen de bodemdeeltjes, het bodemleven,

het gewas en de atmosfeer **worden nog steeds onvoldoende in beschouwing genomen**. Ten onrechte, zo bleek recent nog uit de publicatie van de Atlas of Soil Biodiversity van het Joint Research Centre van de Europese Commissie. Die publicatie wees o.a. kunstmest & biociden aan als grotendeels destructief voor een goed functionerend bodemleven. De overheersende theorie van plantenvoeding en de regelgeving die eruit voortvloeit, negeert zo goed als volledig de bijdrage van het bodemleven. Als gevolg daarvan krijgen pioniers die een maximale dynamiek van het bodemleven nastreven, ook nu weer in de MAP4-voorstellen het deksel op de neus van de regelgever. Zo mag van de regelgever compost maar beperkt worden toegediend, terwijl het bodemleven daarin juist zorgt dat er veel minder nutriënten uitspoelen omdat ze worden vastgehouden door het bodemleven.

Maatregelen

De voorgestelde maatregelen zijn teveel *end of the pipe*-oplossingen. Het te veel aan stikstof en fosfaat moet weggewerkt worden aan de bron. Veel beter zou het dus zijn om de instroom van nutriënten in het Vlaamse landbouwsysteem te beperken door **afbouw van grondloze veehouderij**. Dit moet op sociaal aanvaardbare manier gebeuren waarbij rekening gehouden wordt met de hoge graad van verticale integratie in o.a. de varkens- en kippensector. Familiale bedrijven verdienen dus prioritaire bescherming. Wervel is voorstander van een warme sanering - eerder dan de koude sanering zoals nu het geval is. Criteria hiervoor zijn ook best gelinkt aan de graad van grondgebondenheid en dus het ontbreken van mestoverschot.

Maatregelen om het gebruik van **vaste kwaliteitsmest** (potstalmest bijv.) en het gebruik van **compost** (en andere middelen met vergelijkbare of hogere C/N-verhouding zoals houtsnippers) te **stimuleren**, verdienen promotie in plaats van minerale meststoffen. Deze promotie gebeurt nu al door lokale overheden, maar er is geen coherente visie tussen de verschillende beleidsdomeinen en -niveaus wat dit betreft.

Er is nood aan een veel sterkere **stimulans voor eigen eiwitwinning**, vanwege economisch-strategische, agronomische en ecologische redenen.

Het Vlaams landbouwonderzoek heeft veel te weinig **aandacht voor biologische bodemvruchtbaarheid** en voor het **opkrikken van de organische stofbalans**. Nochtans draagt dit bij tot het reduceren van de nitraat- en ammoniakuitstoot, tot het vastleggen van CO₂ in de bodem én tot een betere ziektevermindering, waardoor ook waterschadelijke biociden vermeden kunnen worden.

Onderzoek inzake transitie wijst uit dat **pioniers inzake duurzaamheid**, zoals bvb. de biologische landbouw, of bedrijven die met agroforestry experimenteren, eigen voeders winnen, of aan innovatief bodembeheer doen, eerder **experimenteerterruimte** moeten krijgen en **wetenschappelijke ondersteuning** in plaats van beperkt te worden door regels. Het is namelijk duidelijk dat biobedrijven geen oorzaak zijn van de slechte waterkwaliteit: eigen aan het lastenboek is immers een maximale bezetting van dieren per oppervlakte-eenheid om de milieudoelstellingen te waarborgen. Ook innovaties zoals koppelbedrijven, die nutriënten uitwisselen verdienen eerder aanmoediging dan strikte regelgeving zoals met de "perceelniveau"-aankoop beoogd wordt. In het rapport The Economics of Ecosystems and Biodiversity wordt het voorbeeld van de drinkwatervoorziening van New York aangehaald, waar landbouwers betaald worden voor

Wervel net als NAV blij met steun Europees Parlement voor teelt eiwitgewassen in EU

Wervel is, net als de Nederlandse Akkerbouwvakbond, blij met de steun van het Europees Parlement voor de teelt van eiwitgewassen in de EU. De voedselvoorziening in de EU was één van de hoofddoelstellingen van het Europees landbouwbeleid van bij de start, maar wat betreft eiwitten verwaterde deze doelstelling compleet en werden we afhankelijk van import. Voor de eiwittransitie die Wervel nastreeft, is – naast meer eigen eiwitproductie voor veevoerders – ook een verschuiving in consumptie van dierlijk naar meer plantaardige eiwitten cruciaal.

Werveltweet: Stresstest EU-landbouw stelt: "EU onvoldoende voorbereid op voedselschaarste: beste preventie is meer eigen eiwitteelt!" <http://t.co/us7kCWG>

bepaalde duurzame landbouwtechnieken om het water te zuiveren. Deze investering in ecologische infrastructuur levert de stad een aanzienlijke kostenbesparing op, vergeleken met hetgeen gespendeerd zou worden aan *end-of-the-pipeline* waterzuiveringsinstallaties. Dichterbij huis is er het voorbeeld van München, waar de omschakeling naar biolandbouw actieve ondersteuning krijgt wegens de waterzuiverende eigenschappen van dit teeltsysteem.

Antwoord VLM

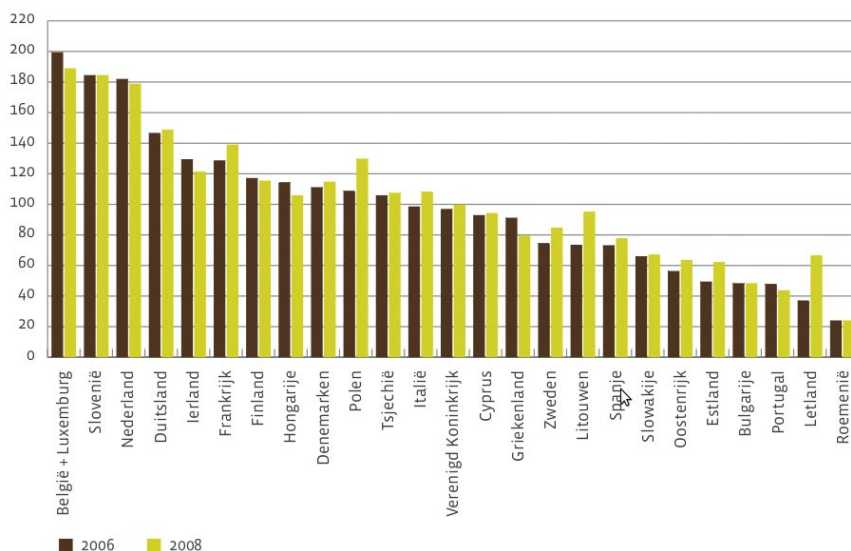
I.v.m. biologische bodemvruchtbaarheid

Er zal een heroriëntatie plaats vinden van het landbouwkundig wetenschappelijk onderzoek met als doel nieuwe inzichten te brengen in de relatie tussen enerzijds bemestings- en beheerspraktijken en anderzijds de kwaliteit van water, bodem en lucht. De resultaten van dit wetenschappelijk onderzoek zullen dienen voor de verdere onderbouwing van de bemestingsnormen. Daarnaast zullen de resultaten direct praktisch inzetbaar zijn, onder meer door een verfijning van de adviessystemen en door nieuwe kennis over de verhoging van de efficiëntie (werkingscoëfficiënt) van verschillende meststoffen, het al dan niet verwijderen van oogstresten, de inzet van waardevolle organische meststoffen voor de opbouw van het organisch koolstofgehalte van de bodem, Onderzoeksresultaten zullen zowel toepasbaar zijn voor de gangbare als voor de biologische landbouw.

I.v.m. stimulans eigen eiwitwinning

Er is reeds stimulans voor eigen eiwitwinning, bijvoorbeeld de agromilieumaatregel voor plantaardige eiwitbronnen/vlinderbloemige gewassen beheerd door het Agentschap voor Landbouw en Visserij (ALV). Suggesties voor bijkomende stimulansen kunnen meegenomen worden bij de uitwerking van de flankerende maatregelen.

Figuur 23. Gebruik van minerale meststoffen in de lidstaten, kg N, P₂O₅ en K₂O per ha, 2006 en 2008

Bron: Platteau J., Van Gijsegem D. & Van Bogaert T (reds.) (2010), Landbouwrapport 2010, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

I.v.m. kwaliteitsmest, compost en houtsnippers

Het actieprogramma voorziet een aantal maatregelen ten voordele van het gebruik van vaste mest en compost. Zo biedt het systeem werkzame stikstof meer flexibiliteit voor de inzet van andere organische meststoffen. Door het weg vallen van het tussenschot tussen de verschillende mestsoorten, kan de norm werkzame stikstof volledig ingevuld worden met andere organische meststoffen. Daarnaast is er een waardering voorzien voor het gebruik van compost. Omdat bij gecertificeerde compost slechts de helft van de fosfaatinhoud afkomstig is van de organische fractie, moet bij het gebruik van compost maar de helft van de fosfaatinhoud in rekening worden gebracht. Door deze maatregelen kunnen waardevolle organische meststoffen gericht ingezet worden voor de organische koolstofopbouw van de landbouwbodem.

I.v.m. afbouw grondloze veehouderij

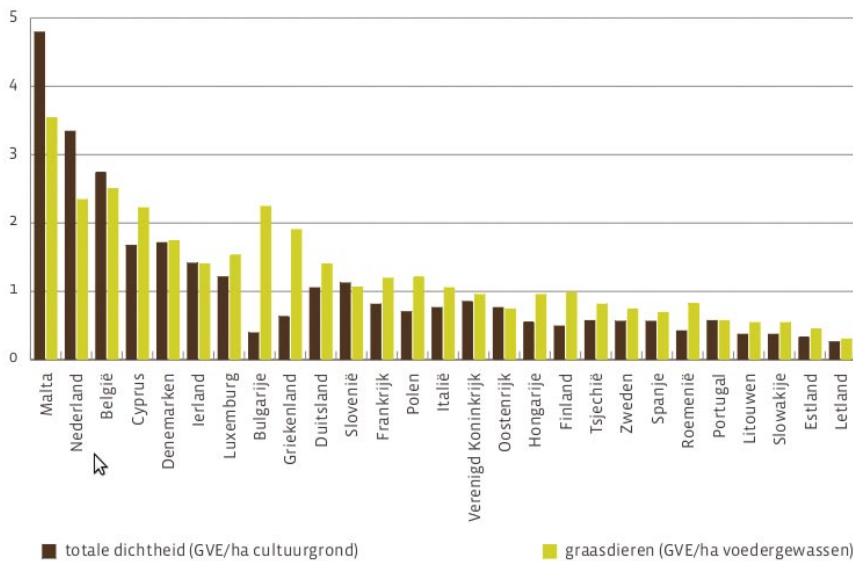
Net zoals in het vorige actieprogramma, blijft de beheersing van de dierlijke mestproductie ook een belangrijke pijler in het ontwerp

Mestbank geeft cijfermateriaal per gemeente vrij

De Mestbank heeft haar gratis online toepassing, de zogenaamde gemeentestatistieken, geactualiseerd. Die bevat een schat aan informatie over land- en tuinbouwbedrijven én mesttransporten. De gegevens worden weergegeven per gemeente vanaf het jaar 2000. In de rubriek 'bedrijfsgegevens' kan je per gemeente gegevens bekijken over het aantal landbouwbedrijven en exploitaties, het aantal bedrijven per bedrijfstype, de oppervlakte landbouwgrond, de teelten en de bemestingsrechten, het aantal dieren en hun mestproductie per diercategorie, het mestgebruik en de mestoverschotten. Vanaf 2007 komen hierbij ook nog de nutriëntenemissierechten en de mestverwerkingplicht. Voor de afkomst van de mest wordt gekeken naar de gemeente van oorsprong en het type bedrijf waarvan de mest komt, bijvoorbeeld een mestverwerkingsbedrijf of een verzamelpunt van meststoffen. In de gemeente van bestemming wordt aangegeven waarvoor de mest bedoeld is: uitrijden, opslag op de kopakker, een verzamelpunt, een mestverwerkinginstallatie, enz. www.vlm.be/landtuinbouwers/mestbank/gemeentestatistieken - Bron: Vilt.be

Interessant om eens in je gemeente de beschikbare gegevens te bekijken, zoals het aantal landbouwbedrijven, per bedrijfstype, de oppervlakte landbouwgrond, de teelten, het aantal dieren en hun mestproductie per diercategorie, het mestgebruik en de mestoverschotten. Zo kan je goed geïnformeerd het gesprek met boeren of organisaties aangaan.

Figuur 24. Dichtheid van de veestapel en graasdieren in de lidstaten, grootvee-eenheden per ha, 2007

Bron: Platteau J., Van Gijsegem D. & Van Bogaert T (reds.) (2010), Landbouwrapport 2010, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

actieprogramma. Via het systeem van nutriëntenemissierechten wordt de veestapel gereguleerd. Om de waterkwaliteit verder te verbeteren, is het noodzakelijk om geen verdere bemestingsdruk te creëren, zonder echter de landbouwers de mogelijkheid te ontnemen om verder te ontwikkelen. Dit kan door extra productie te verwerken, de zogenaamde bedrijfsontwikkeling na bewezen mestverwerking waarbij 125 % van de bijkomende mestproductie verwerkt wordt.

Te veel stikstof schaadt milieu en economie

Voor het eerst bogen 200 wetenschappers zich gezamenlijk over de Europese stikstofproblematiek. In het European Nitrogen Assessment (ENA) dat in april werd voorgesteld, begrootten 200 onderzoekers de economische schade van het teveel aan stikstof op 150 à 740 euro per inwoner per jaar. Dat is meer dan het dubbele van het extra inkomen dat verkregen wordt door het gebruik van stikstofbemesting in Europa.

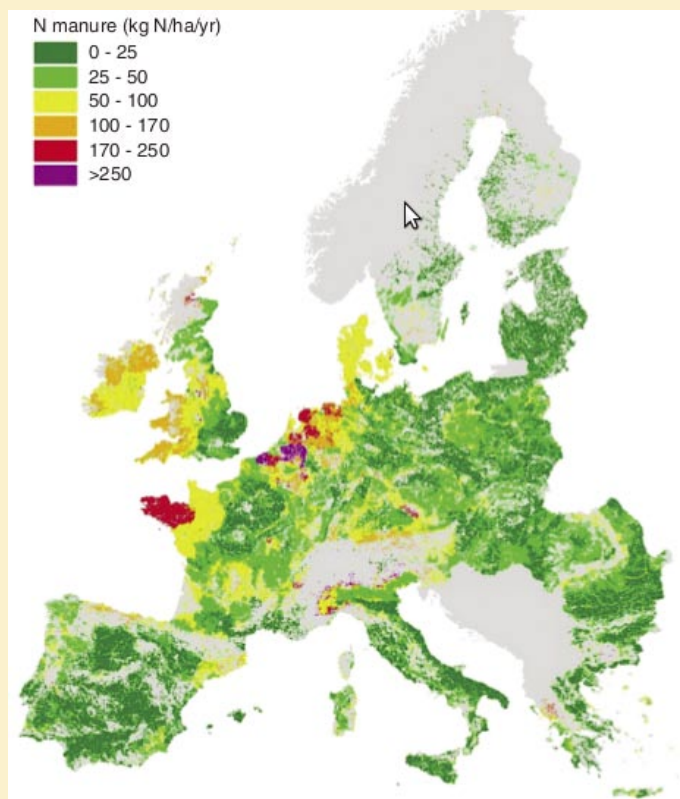
De stikstofvervuiling van lucht en water vermindert de levensverwachting met verschillende maanden. Ze zou verantwoordelijk zijn voor de vroegtijdige sterfte van 300.000 à 400.000 mensen in Europa. Naast een pleidooi voor meer openbaar vervoer, vinden we in het rapport een sterk pleidooi voor vleesconsuminderings. Ongeveer 80% van de in de landbouw gebruikte stikstof dient voor de productie van veevoeders. Bovendien overschrijdt de consumptie van dierlijke eiwitten in Europa de – door de Wereldgezondheidsorganisatie aanbevolen – hoeveelheid met 70%.

Even kijken naar Vlaanderen: in 2009 investeerde onze overheid 6,7 miljoen euro in de nieuwbouw van 150 varkensstallen. Deze investeringen vallen onder de noemer 'milieu-investeringen' want er is minder ammoniakemissie in deze nieuwe stallen. Mestverwerking, mestexport, vleesexport, vleespromotie door de minister-president! Een gebrek aan daadkracht kan je dit niet noemen...

Jeroen Watté

Werveltweet: "EU protein consumption exceeds recommended intake by 70%" - EU Stikstof Rapport pleit voor vleesconsuminderings
<http://www.nine-esf.org/>

Hoeveelheid mest in kilogram per hectare: Europees overzicht. Bron: The European Nitrogen Assessment, 2011.

Competitiviteit en andere loze woorden

Luc Vankrunkelsven deconstrueert het politiek correct taalgebruik van de globalisering en houdt een pleidooi voor propere en eerlijke taal.

Onderweg naar Brasília (hoofdstad Brazilië) stoot ik op het recent ontstane debat over Europa. De Braziliaanse overheid meent, zoals de Verenigde Staten sinds de negentiende eeuw, 'de roeping te hebben om de wereld te voeden'. De Braziliaanse agro-industrie wil de wereldmarkten veroveren met zijn kippen, zijn rundvlees, zijn soja, zijn rietsuiker, zijn ethanol. Competitief zijn, in de vaart der volkeren¹. Terwijl bij het begin van 2011 toekomstwensen werden gedeeld, verscheen een studie waarbij het Braziliaanse volk het meeste vertrouwen in (economische) vooruitgang bleek te hebben. De Belgen en de Fransen behoren voor de nabije toekomst tot de meest pessimistische volkeren.

"Welkom Mijnheer/Mevrouw de volksvertegenwoordiger, dat uw engagement voor de Braziliaanse competitiviteit wet zij."
CNI (Nationale Confederatie van de Industrie)

Welkom pancarte bij het verlaten van de luchthaven van Brasília. Of: competitiviteit als permanente economische Wereldoorlog? De lobbyisten in Brussel, Washington DC en Brasilia zorgen er wel voor dat het vuur hoog oplaait.

En toch: competitiviteit is al jaren een mantra in de Europese Unie. Het werd de maatstaf van alle dingen, alhoewel een definitie van dit toverwoord telkens opnieuw ontbreekt. Nochtans raakte het wervende woord bij ons vooral sinds de Lissabon-strategie (anno 2000) in gebruik: om van de Europese Unie 'de meest competitieve economie ter wereld' te maken.

Export boost – exportbeest?

De Vlaamse regering wil niet onderdoen. Laten we het even bij landbouw en voeding houden. In de beleidsverklaring van minister-president en minister van landbouw Peeters luidt het in 2009: "Vlaanderen is binnen Europa één van de topregio's op het vlak van landbouw. Dankzij onze kwaliteitsvereisten en diverse, vaak bovenwettelijke, kwaliteitssystemen behoren onze producten tot de Europese top. Op Nederland na heeft de Vlaamse land- en tuinbouw de hoogste netto toegevoegde waarde per hectare. Maar ook op het vlak van internationale handel van landbouwproducten scoort Vlaanderen bijzonder goed. Het agrohandoeloverschot van ruim 3,5 miljard euro is het vierde grootste van de EU. En op wereldvlak is België zelfs de zesde grootste exporteur van landbouwproducten. Vlaanderen is duidelijk een topregio voor landbouw en ik zal mij ten volle inzetten om deze positie te behouden en waar mogelijk te verbeteren."

Europa's competitiviteit en exportroeping, gestoeld op import van veevoedergrondstoffen en energie.

De wereldwijde handel in landbouwproducten piekte in 2010 nog 12 procent hoger dan het vorige record in 2008. In de Europese Unie nam de export met 21 procent toe. De uitvoer werd gestimuleerd door een sterke vraag, hogere prijzen en een zwakkere euro. De import in de EU nam met negen procent toe. Voor het eerst sinds 2006 was de EU weer netto-exporteur van landbouwproducten met zes miljard euro handelsoverschot.

De Europese Unie vecht met de VS een nek-aan-nekrace uit voor de titel van grootste landbouwexporteur. Van 2003 tot 2007 was die eer weggelegd voor de EU. In 2010 bereikt de Amerikaanse export een record van 92 miljard euro en blijft daarmee net boven het Europese record van 91 miljard euro. Brazilië blijft 's werelds derde grootste exporteur van landbouwproducten. Het land realiseerde afgelopen jaar een exportgroei van 23 procent nadat het in 2009 al minder leed onder de recessie dan de EU en de VS. China steekt Canada voorbij en schuift met een stijging van 30 procent van de export naar de vierde plaats. Het aandeel van de EU in de wereldhandel zakt door de groei van de VS, Brazilië en China net beneden 17 procent. Bron: Vilt.be

De beleidsbrief van de minister-president van najaar 2010 stelt: "De prioriteiten van de voedingsindustrie 2020 zijn gecentraliseerd rond het behoud en het versterken van de (internationale) competitiviteit van de voedingssector. De volgende prioriteiten werden bepaald:

- competitieve voedingsindustrie;
- groei van de voedingsindustrie maximaliseren ('export boost')."

Het zijn de twee eerste doelen in een lange rij.

Gaan we voor een export boost of voor een op hol geslagen exportbeest? En vergeten we gemakshalve maar dat deze zogenaamde exportresultaten alleen maar mogelijk zijn door verspilling van gigantische hoeveelheden van fossiele brandstoffen en door de import van veevoedergrondstoffen van ver overzee?

Geen keuze?!

Het debat van de laatste dagen gaat over de Europese plannen van de Duitse bondskanselier Merkel en van de Europese Commissie. Ze zouden volgens critici het einde van ons sociaal stelsel inluiden. Interessant dat er eindelijk, schoorvoetend, een discussie ontstaat over welk beleid Europa nodig heeft: welke maatregelen moeten worden genomen om de toekomst van de eurozone te redden?

Maar is er wel een echt debat? Politici als Dirk Sterckx (Open VLD) en Jean-Luc Dehaene (CD&V) komen doodleuk op tv 'verduidelijken'

dat het eigenlijk niet om een keuze gaat. De hervormingen (hogere pensioenleeftijd, wijziging van het indexmechanisme, loonmatiging, etc.) die worden voorgesteld, zijn 'onvermijdelijk'. Ze zijn nodig, ja, ...om onze 'competitiviteit' te bewaren. Als we dat niet onder ogen durven zien, dan moet Europa het maar opleggen. "Wie dat bestrijdt, of alternatieven naar voor schuift, is een populist."

Moet dat nu echt? Moet competitiviteit de finale doelstelling van alle beleid zijn? Hoever gaan we daar in? Mag ik het weer even op landbouw toespitsen? Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO) vroeg me in 2009 een ontwerp van reactie op Peeters' beleidsverklaring te schrijven. Het luidde: "Vodo vindt het terecht om op efficiëntie en competitiviteit te wijzen, maar hoe hoog moet de lat liggen? Vodo vreest dat men hierbij te veel rekent op superboeren. Op maat van wie is deze competitiviteit gestoeld? Soms hebben we de indruk dat de toekomst alleen nog voor zo'n soort superboeren is weggelegd. In het beleidsplan worden begrippen gebruikt als 'groene groei', die op lange termijn geen rekening houden met de absolute limieten (ecologisch en sociaal), die de eindige planeet ons oplegt. Er is op zijn minst een spanning tussen competitiviteit en duurzaamheid. Bij het noemen van competitiviteit wordt doorgaans onmiddellijk aan de prijs van een product gedacht. Het belangrijkste bij competitiviteit is niet de prijs, maar de relatie tussen de prijs en de kwaliteit van het product en hoe die tot stand komt."

"Als je in het Europees Parlement niet om de 30 seconden het woord competitiviteit gebruikt, dan ben je 'out of the game'."
Frans activist en Europarlementair José Bové, tijdens een debat over voedselsovereiniteit en landbouwpolitiek na 2013. Brussel, 3 mei 2011.

De vervuiling door greenwashing

Er zijn zo van die woorden die onze taal vervuilen. Competitiviteit is er de locomotief van. De wagons zijn: toename van de landbouwproductiviteit, efficiëntie, exportroeping, ABC (AgroBusinessComplex), 'duurzame' kwaliteitsproductie 'van bij ons' (zonder te beschrijven dat die dikwijls op roofbouw elders is gestoeld), innovatie, gewasbeschermingsmiddelen (in plaats van pesticiden of simpelweg: vergif), ...

Een onderdeel van deze taalvervuiling is de oprukkende greenwash-praat van veevoeder- en andere industrieën. In het rijtje van vervuilers mogen daarom de containerbegrippen 'duurzaam' en 'maatschappelijk verantwoord' (zie kaderstuk) niet ontbreken. Of wat met het stelen van wat ons dierbaar is? Zo lachte me bij mijn vertrek in de luchthaven van Zaventem een grote welkompancarte van Syngenta toe: 'Biodiversity'. De chemiereus Syngenta zet zich dag en nacht in voor de biodiversiteit van onze planeet. Kan het nog grover? Ja, Monsanto is kampioen in vuile newspeak. In de luchthaven van Curitiba stalen ze de verbeelding van velen met hun 'Imagine'-campagne. Het was niet toevallig enkele dagen nadat ze de Braziliaanse regering gedwongen hadden om de feitelijke situatie van clandestiene ggo-velden legaal te maken. Imagine: Monsanto is een weldaad voor de mensheid, want zij gaan het milieu beschermen en de

honger uit de wereld helpen. Met genetisch gemanipuleerde organismen op de akkers en royalty's in de maag van de boeren! De lobbyisten in Brasilia, Brussel en Washington DC zorgen er voor dat deze leugen alomtegenwoordig is.

Maatschappelijk verantwoorde soja

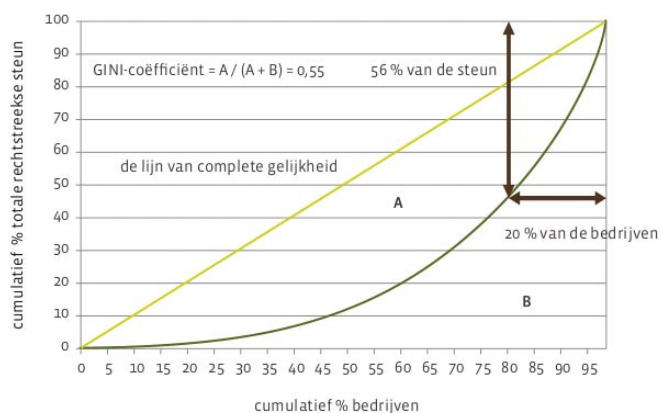
Er is de laatste maanden heel wat te doen rond greenwashing vanuit de industrie en de zogenaamde maatschappelijk verantwoorde landbouw. Er loopt een internationale petitieactie vanwege consumenten aan supermarkten, gekoppeld aan een animatiefilmpje in zeven talen. Zie: www.wervel.be/verantwoordesoja

Vanuit Vlaamse NGO's werd aan Nederlandse NGO's een open brief gestuurd met onze bezorgdheden over de uitkomst van de Round Table on Responsible Soy: www.responsiblesoy.org. We stuurden ook gezamenlijk een open brief naar de Belgische supermarkten. Hetzelfde gebeurde door andere NGO's in diverse Europese landen. Beide brieven, alsook de internationale petitieactie vind je op www.wervel.be/openbrief.

Inkomenssteun voor de competitiviteit

De Brusselse lobbyisten zorgen ervoor dat de Raad van EU-ministers de inkomenssteun na 2013 behoudt 'omwille van de competitiviteit'. Na de prijsafbraak van EG-commissaris voor landbouw McSharry in 1992 worden boeren gedeeltelijk gecompenseerd door de beruchte inkomenssteun. Voor velen is dat nu een belangrijk onderdeel van hun inkomen. Om te overleven. De schande is wel dat drievierde van de Europese inkomenssteun bij minder dan één vierde van de boeren terecht komt. Bij de groten dus, die gedijen op de idee-fixe van de Europese exportroeping. Het Europees Hof heeft nochtans al regelmatig de inefficiëntie van deze onheuse praktijken met

Figuur 2. Mate van ongelijkheid verdeling totale rechtstreekse steun campagne 2009: Lorenz-curve en GINI-coëfficiënt

Bron: databank Agentschap voor Landbouw en Visserij op 31.08.2010

20% van de bedrijven krijgt 56% van de steun in Vlaanderen

Bron: Platteau J., Van Gijsegem D. & Van Bogaert T (reds.) (2010), Landbouwrapport 2010, Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

ons belastingsgeld aangeklaagd. De huidige EU-Commissie wou deze onrechtvaardigheid en inconsequentie eindelijk bijsturen, want – inderdaad – hoe kunnen nu ‘competitiviteit’ en ‘inkomenssteun’ samengaan? De lobbyisten hebben het gehaald. Ze bevolken dan ook met 15.000 tot 25.000 exemplaren de Brusselse kantoren.

Fair Trade Lokaal

Competitiviteit en zijn wagons staan regelrecht tegenover het hoopvolle perspectief van ‘voedselsoevereiniteit’ en van ‘Fair Trade Lokaal’. De wereldwijde boerenbeweging Via Campesina is de moeder van het nieuwe concept ‘voedselsoevereiniteit’. Na de planetaire bijeenkomst ‘Nyeleni 2007’ in Mali, verzamelen we deze zomer met 800 grassroots-mensen in Oostenrijk, voor Nyeleni-Europe (www.nyeleni2011.net). Wervel wil in Vlaanderen de kar trekken om eindelijk Fair Trade te vertalen in Noord-Noordtermen. We willen erover waken dat het geen flauw afkooksel wordt van de criteria die voor Zuid-Noord Fair Trade gelden. Brazilië is in deze zoektocht niet alleen een baken van agressieve competitiviteit, maar ook van een landelijke beweging voor

‘Economia solidária’. Een basis voor Fair Trade Lokaal zeg maar, met voedselsoevereiniteit als een wezenlijk onderdeel ervan.

Luc Vankrunkelsven, Brasília, 15 maart 2011

Lees het laatste Wervelboek van deze auteur: ‘Brazilië-Europa in fragmenten?’

¹ Een invloedrijk boek in deze context is ‘Cadeias Produtivas no Brasil. Análise da Competitividade’ (Productieketens in Brazilië. Analyse van de competitiviteit). Embrapa Comunicação para Transferência de Tecnologia, Fundação Getúlio Vargas e Ministério da Agricultura e do Abastecimento; Brasília - DF, 2001

Koe met lookadem is beter voor het milieu

GENTSE ONDERZOEKSGROEP WEET HOE JE HET BROEIKASEFFECT TERUGDRINGT

Een melkkoe stoot elke dag vijfhonderd liter methaan uit. Dat is genoeg om een ballon op te blazen tot hij een doorsnede van een meter heeft. Met driehonderdduizend Vlaamse melkkoeien hoeft het dus niet te verwonderen dat hun uitstoot van het erg schadelijke broeikasgas methaan even kwalijk is als de CO₂-uitstoot van het hele wagenpark. Die broeikasgassen leiden tot de opwarming van de aarde.

‘De kritiek op krachtvoer is dat er landbouwgrond voor nodig is, die je even goed kan gebruiken om voedsel voor de mens op te verbouwen’, zegt professor Veerle Fievez van het Gentse Laboratorium voor Diervoeding en Kwaliteit van dierlijke producten. ‘Dat geldt niet voor natte bodems, waar dan weer gemakkelijk gras op groeit. Dat voedsel is trouwens beter voor de kwaliteit van de koeienmelk.’

De toevoeging van look- of tijmextract aan het voedsel van koeien kan hun productie van methaan, een belangrijk broeikasgas, tot vijftien procent terugbrengen. In Vlaanderen is dat gelijk aan circa een half miljoen minder wagens.

De technologie is in principe klaar om te gebruiken. Er is wel nog een vervelend neveneffect. Een koe die look eet, krijgt een daling in haar melkproductie. ‘Dat wil een boer natuurlijk niet zien. Onze methode zal waarschijnlijk pas in de praktijk aanslaan als de kosten voor hem meevallen. Misschien kan de overheid landbouwers wier veestapel weinig uitstoot, belonen en een soort van ecotaks heffen voor de grote methaanproducenten?’

Bron: De Standaard, 18 maart 2011.

Waarom wij Wervel steunen

De sector van sociaal-culturele bewegingen heeft te kampen met forse besparingen van 25%, meer dan welke andere sector ook. Op die manier moeten we jammergenoeg ook snoeien in onze plannen voor de komende jaren. We hopen dat we op uw steun mogen rekenen om toch zoveel mogelijk uit te voeren wat we gepland hebben. In deze rubriek laten we mensen aan het woord die ons steunen.

Beste heer Vankrunkelsven,

Ongeveer 25 jaar geleden, ten tijde van de varkenspest, stond ik samen met vele collega landbouwers in Postel aan de grens en ik was getuige van het afkopen van de sociale onrust door een vertegenwoordiger van de vakgroep varkenshouders BB.

U verscheen in de pers met artikelen, gaf lezingen in zalen... Wat u toen schreef over onverantwoorde productie, uitsluiting en armoede, zowel in Noord als Zuid, in Oost en West, is destijds slechts door enkele veehouders begrepen. Het machtige BB-apparaat deed perfect zijn werk en hanteerde - en doet dat nu nog - het principe: verdeel en heers.

Het is voor mij heel aangenaam om lezen dat mensen zoals u en uw collega's jaren volhouden in hun werk om onevenwichten en een onrechtvaardige verdeling aan de kaak stellen, en zogenaamde "groene" of "eerlijke" initiatieven grondig doorlichten en toetsen aan de doelstelling waaraan zij beweren tegemoet te komen.

Dat firma's met name genoemd worden, producten en productiemethodes met name genoemd worden en gekaderd worden in de context van lokale en internationale handel, sociale omstandigheden, armoede en uitbuiting, is een goede zaak voor de consument en getuigt van een groot geloof en vertrouwen in de mogelijkheid van een nieuwe wereld, een nieuwe aarde en eerlijke en sociale normen voor iedereen in Noord en Zuid! De omkering begint aan de basis, bij de gewone mensen de consument, u en ik die wel degelijk kiezen voor "verandering"!

Dank u wel voor zoveel inzet al die jaren!

(Naam en adres bekend bij de redactie)

Krijg ik een dom telefoontje....Of ik een artikeltje wil schrijven waarom ik Wervel steun!

En geef ik nog een dommer antwoord: ik zeg "ja". En het domst van al is nog wel dat ik aanvaard het vlug te schrijven. En wat kan je schrijven over iets dat je al jaren steunt? Dat je het eens bent met hetgeen ze doen natuurlijk. Méér dan eens.

Die appel uit de winkel die maandenlang goed blijft zonder te rotten, die aardbeien die nooit meer slecht worden, die koeien die niet meer op de wei komen maar scheikundige producten te eten krijgen, landbouwkunde die landbouwindustrie geworden is, ... In één woord: een maatschappij die er enkel een graaicultuur op nahoudt... Waar multinationals in de ontwikkelingslanden de landbouwgronden opkopen om hun monopolies te versterken. Waar monoculturen de biodiversiteit kapotmaken. Waar genetisch gemanipuleerde gewassen de omgeving besmetten.

Waar de pers in enkele handen geconcentreerd is, en mee heult in het systeem....

In dit systeem is het nodig, nee, noodzakelijk, dat er een ander geluid, een objectief geluid, gehoord wordt. Dat er verzet is en blijft tegen al dat geknoei. En daarom is Wervel helemaal niet dom, en het steunen is zelfs intelligent...Daarom steun ik Wervel!

Philip Polk

Philip Polk is emeritus-gewoon hoogleraar aan de VUB, waar hij hoofd was van het Laboratorium voor Ecologie en Systematiek, gespecialiseerd in Mariene Biologie.

'luis in de pels' Wervel staat voor een rechtvaardige en verantwoorde landbouw. Om deze landbouw mee mogelijk te maken, zitten we aan onderhandelingstafels, voeren we actie, maken we studies, publiceren we, etc. Wervel was en is ook altijd een beetje 'luis in de pels'. Daarom deze rubriek, waarin mensen ongezoeten hun mening kunnen uiten. Wat in deze rubriek gesteld wordt, hoeft niet meteen het standpunt van Wervel zelf te zijn.

Oorlog om aardappelen

De ggo-aardappelen die momenteel groeien op een proefveld in Wetteren, doen het debat over de wenselijkheid van ggo's weer oplaaien. Boeren hebben die **gentechnologie absoluut niet nodig** om goed te boeren of te tuinieren volgens Louis De Bruyn van de **Werkgroep Eigen Zaadteelt**. De geschiedenis van de aardappelveredeling bewijst dat. Nieuwe robuuste rassen met een brede horizontale resistentie tegen ziekten zijn de enige manier om op lange termijn gezonde aardappelenrassen te krijgen. Protest tegen ggo's afdoen als blind verzet, zoals Dieter De Cleene in een opinie in De Standaard van 6 mei, doet de waarheid oneer aan.

Selectieve lezing VN-rapport

Volgens De Cleene is blind verzet tegen ggo's met dubieuze claims over gezondheid en milieu nefast voor een degelijk debat. Uiteraard heeft hij gelijk dat het debat moet gaan over hoe we voedsel produceren en hoe ggo's de problemen aanpakken of juist verergeren. En hij wijst terecht op het VN-rapport dat pleit voor een sterkere focus op agro-ecologie in het landbouwonderzoek, net zoals VN-rapporteur voor het recht op voedsel Olivier De Schutter recent nog deed. Jammer is wel dat De Cleene de scherpe kritiek op ggo's in datzelfde VN-rapport negeert. Sterker nog: hij stelt gentechnologie voor als noodzakelijk – want “wie kan er nu tegen een aardappel zijn die minder wordt bespoten”?

Horizontale veredeling

Een wetenschappelijke terugblik op hoe de aardappel werd ontwikkeld, leidt niet tot een pleidooi voor ggo's. De methode van horizontale veredeling blijkt veel beter uit te pakken dan de 'gen per gen'-resistentie, de methode waar ggo's op steunen. Wat is nu juist het verschil tussen beide?

Bij 'gen per gen'-resistentie streven veredelaars naar resistentiegenen, waarop de sleutel van de parasiet niet past zodat de ziekte geen kans krijgt. Dit soort resistentie duurt echter maar tot een parasiet met een gepaste sleutel ontstaat die de plant kan binnendringen. Op dat ogenblik is de resistentie doorbroken en moet je opnieuw beginnen of meer pesticiden gebruiken. Ook al vind je verschillende genen die resistent zijn, dan nog zullen er parasiet-schimmelrassen ontstaan die voor elk van deze sloten de gepaste sleutelbos vinden.

Er bestaat echter nog een methode: de biometrische of 'horizontale resistentieveredeling'. In een populatie aardappelen hebben niet alle individuen dezelfde weerstand tegen een ziekte. De veredeling selecteert de gewasindividuen met de hoogste weerstand, zodat later de weerstand van heel de populatie hoger wordt. Horizontale veredeling betreft eveneens kwalitatieve eigenschappen, zodat het ras algemeen ook beter wordt. Toen in 1530 de Spanjaarden de aardappel uit de Nieuwe Wereld naar Europa brachten, vormde dit gewas hier nauwelijks knollen. Europese tuiniers selecteerden die aardappel via horizontale veredeling tot een van de belangrijkste voedingsgewassen, bruikbaar op gronden waar geen tarwe kon

groeien. Toen de parasiet-schimmel *Phytophthora infestans* in 1845 ineens uit Mexico opdook, verwoestte die praktisch de hele Europese aardappelteelt. Maar de overgebleven individuen waren het meest resistent, want noodgedwongen kozen de veredelaars de gezondste planten uit om verder mee te telen. Deze aardappelknollen werden ook steeds groter en lekkerder.

Chemie erodeert de genen

Maar de schrik voor de ziekte zat er wel in en de eerste succesvolle chemische pesticiden kwamen in gebruik. Dat had het perverse effect dat horizontale veredeling werd afgebouwd, omdat men de ziekte chemisch wel de baas kon. Die afbouw veroorzaakte genetische erosie, waardoor de resistentie sterk verminderde en het pesticidengebruik toenam. Sommigen concluderen daaruit nogal snel de “noodzaak” van de ggo-aardappel. De in Wetteren gepote aardappelen bevatten enkele resistentiegenen uit wilde aardappelen. Dat maakt deze rassen echter niet robuust of langdurig resistent tegen schimmels met een grote sleutelbos.

Agro-ecologische gewasbescherming eindigt niet bij resistentieveredeling. Ook verschillende gewasvariëteiten naast elkaar, agroforestry, bodemleven en teeltrotatie krijgen de nodige aandacht. Foto Marjolein Visser, ULB zomer 2010.

Eigen zaadteelt

Een hedendaags voorbeeld van hoe het anders kan is de Akelei, een groentebedrijf uit Schriek dat via horizontale veredeling eigen zaad teelt voor een tiental groenten. Een voorbeeld: de 'Schriekse Blauwgroene Winterprei' blinkt al 25 jaar uit in ziekteverstand en goede teeltkwaliteit, zonder gebruik van pesticiden.

In plaats van blind te geloven in technologische vooruitgang kiest het activisme tegen ggo's voor realisme: het houdt de beide voeten op de grond. De onderbouwing vanuit de wetenschap, de geschiedenis en de landbouwpraktijk is niet dubieus, noch blind. Minder pesticiden is een fout streefdoel: zonder is gezonder!

Louis De Bruyn, voorzitter Werkgroep Eigen Zaadteelt
www.zelfzadentelen.be

Voor meer informatie:

● Raoul A. Robinson, Return to Resistance Breeding Crops tot Reduce Pest-icide Dependence, Ottawa, ON, IDRC; Davis, CA, agAccess, 1995.500 p. Dit boek is een 'open book': download het op wervel.be/return

● Wervel kijkt sinds 1994 kritisch naar ggo's.
Voor een overzicht: www.wervel.be/biotech

Werveltweets

🐦 #IIED: "Farmers must be central in research and policy, with greater freedom to develop and choose the seeds they plant" <http://bit.ly/mwEPaJ>

🐦 Een euro geef je slechts éénmaal uit - pleidooi in De Standaard om biotech met agro-ecologie te verzoenen is niet realistisch!
<http://bit.ly/ID4QNv>

Eerste kleinschalige biogasinstallatie operationeel

Op het melkveebedrijf van Mathieu Hendrickx en Inge Lapage in het Oost-Vlaamse Steenhuize-Wijnhuize is een kleinschalige biogasinstallatie in gebruik genomen. In deze biogasinstallatie wordt enkel mest van de 65 koeien van het bedrijf gebruikt en het voorziet het hele bedrijf van warmte en elektriciteit. "Moest mijn tractor nu ook nog op elektriciteit rijden, dan zou mijn volledige bedrijf klimaatneutraal zijn", aldus Hendrickx.

Grootschalige biogasinstallaties zijn al langer operationeel in Vlaanderen, maar vaak stuiten zij op verzet van omwonenden omwille van geur- en lawaaihinder. "Voor de rest zijn er niets dan voordelen verbonden aan biogasinstallaties, toch als zij afval verwerken en geen voedselgewassen. Om het probleem van buurtprotesten en vergunningen aan te pakken, hebben we twee jaar lang gewerkt aan de ontwikkeling van kleinschalige biogasinstallaties", zegt Philippe Jans van Bioelectric, het Vlaamse bedrijf dat het concept bedacht.

De biogasinstallatie van Mathieu en Inge Hendrickx gebruikt enkel de mest van de 65 eigen melkkoeien. Jaarlijks verzet de installatie

zo'n 2.000 ton mest om er 64.000 kWh groene stroom van te maken. "Deze opbrengst komt overeen met het jaarverbruik van een gemiddeld landbouwbedrijf. Het is ook een autonome installatie: zolang de koeien mest blijven produceren, zorgt de biogasinstallatie ervoor dat deze maximaal wordt benut om elektriciteit en warmte op te wekken", aldus Jans.

Niet als bij zonnepanelen werkt de biogasinstallatie volgens het gekende systeem van de terugdraaiende teller. Naast de productie van elektriciteit komt er ook warmte vrij. "Die gebruiken we voor het sanitair en de verwarming van de bed & breakfast die we op ons bedrijf De Bronne uitbaten. Op die manier laat de biogasinstallatie ons toe om volledig te voorzien in de eigen energiebehoefte", aldus Mathieu Hendrickx. Een ander positief punt aan de kleinschalige biogasinstallatie is het prijskaartje. Voor 95.000 euro is het ganse systeem geïnstalleerd en operationeel. "De terugverdientijd bedraagt voor een gemiddeld landbouwbedrijf vijf jaar", aldus Jans. Zijn bedrijf Bioelectric biedt ook een co-investeringsformule aan. "Hierbij betaalt de landbouwer niets voor zijn installatie en koopt hij zijn elektriciteit aan de helft van de prijs."

Volgens Jans werkt het systeem zowel op runder- als varkensmest, maar voorlopig nog niet op kippenmest omdat die te weinig vloeibaar is. Het gaat hier niet om mestverwerking, want de mest wordt tijdens het proces enkel wat meer vloeibaar, maar blijft zijn nutriënten behouden. "Nadien kan die gewoon op het veld gevoerd worden, zoals dat in het verleden gebeurde", vult Hendrickx aan.

Bioelectric benadrukt dat deze kleinschalige biogasinstallatie groene energie produceert die echt groen is. "Uit onze berekeningen blijkt dat ongeveer 11.000 landbouwbedrijven voldoende mest hebben om de installatie 24 uur per dag te laten draaien. Alles samen zouden zij de groene elektriciteit die niet uit het verbranden van hout komt, met de helft kunnen doen stijgen van drie naar 4,5 procent. En dit zonder dat de belastingbetaler de rekening gepresenteerd krijgt", besluit Philippe Jans. Bron: Vilt.be

Hogere melkprijs – en toch betogen ?

“Je hoort zeggen dat het goed gaat met de melkmarkt, maar voor de boer stijgen de productiekosten sneller dan de melkprijs”, aldus Marc Van Autreve, coöperant bij Faircoop. Grosso modo komt de marktprijs vandaag overeen met de kosten voor de productie, zoals ook de FOD Economie die berekende. Maar het loon van de producent zit daar niet in. En daar knelt het schoentje.

Boeren verenigen zich

We ontmoeten Marc Van Autreve tussen rook, toeters en koebellen tijdens de betoging op 4 mei in Brussel. Hij maakt ons wegwijs in de geschiedenis van Faircoop. “Het begon met de Dutch Dairy Farmers Board (DDB) in Nederland”, vertelt Marc. Naar aanleiding van een zuivelenquête gehouden door de Nederlandse Melkveehouders Vakbond in 2004 werd een “Plan Meer Melkgeld” gemaakt en om dit uit te voeren werd de vereniging DDB opgericht. Nadien verenigden ook enkele Belgische melkveehouders zich in de Belgian Dairy Board (BDB), waarvan het doel ondermeer was sterker te staan in de

onderhandelingen met de melkerijen. Kort nadien zag ook de European Milk Board (EMB) het levenslicht om te kunnen wegen op de Europese beleidsmakers. De hoofdgedachte van deze gezamenlijke beweging is en blijft: **de productie beperken** en aanpassen aan de vraag om op die manier de **prijs op een aanvaardbaar niveau** te brengen, dat boven de productiekost ligt. Intussen splitste BDB zich op in een Flemish Milk Board (FMB) en de Milk Producer Interest Group (MIG), beiden lid van de EMB. Marc gaat er prat op dat de Vlaamse boeren mee aan de wieg staan van de EMB.

Zweet, melk en tranen

Na de melkcrisis in 2009 begonnen de leden van de EMB met het oprichten van commerciële coöperaties die zogenaamde 'eerlijke melk' op de markt zou brengen. In 2010 zag Faircoop het licht. Faircoop lanceerde de merknaam Fairebel. Faircoop is uniek: het is een commerciële coöperatie die los staat van de verwerkende industrie. "De melkerij bevindt zich in Luxemburg, want de Belgische melkerijen wilden niet meewerken", verklaart Marc. Het werkt zoals bij de verdeling van groene stroom op het elektriciteitsnet: Fairebel-melk komt van Luxlait, die ook Luxemburgse melk verwerkt, maar er wordt voor elke verkochte liter Fairebel-melk een liter melk aangekocht in België om dan samen met de andere melk verwerkt te worden. Omdat er geen gescheiden productielijn werd opgezet, kan de melk tegen een goede prijs verkocht worden en de producenten aangesloten bij Faircoop ontvangen 10 cent per liter die als Fairebel-melk verkocht wordt. Dit komt ongeveer overeen met het **ontbrekende luik in de melkprijs: het loon van de boer**.

Overproductie ontwricht de markt

Twee belangrijke voorwaarden om deel te nemen zijn: niet meer produceren dan je quotum en vier keer per jaar mee promotie voeren voor Fairebel. Die melk is in alle grootwarenhuizen verkrijgbaar, behalve bij Delhaize. Deze supermarktketen besloot immers, enkele dagen voor de lancering van Fairebel, ook een "coöperatieve melk" te lanceren samen met Milcobel. Woordvoerder Dirk Maes, en ook de pers, spraken bij de lancering ten onrechte over "fair-trademelk". Milcobel is een coöperatie van melkproducenten die kiest voor de andere weg: steeds meer melk produceren en markten veroveren elders in de wereld. "In Vlaanderen kiezen veel melkveehouders voor groei, meer productie, dikwijls zelfs meer dan het toegelaten quotum", betreurt Marc, "maar de overproductie is net wat de hele markt ontwricht". De coöperanten van Faircoop zitten dus vooral in Wallonië omdat de idee van genoeg produceren vooral daar leeft.

Wat is fair?

Neen, Fairebel is geen fair-tradelabel! Maar het streefdoel van de EMB is eerlijke handel voor de hele sector. En die eerlijke handel omvat voor de EMB economische en sociale criteria die overeenkomen met de criteria van de Fair Trade labels. In Duitsland zijn de aangesloten boeren ook bezorgd om ecologische criteria zoals biodiversiteit en ggo's.

Fair Trade for all?

Sieta van Keimpema, vice-voorzitter van de EMB, stelde op 4 mei in Brussel duidelijke eisen aan de aanwezige Europese Commissieleden: "Naast een efficiënt mechanisme van productiebeheersing is de prijsberekening essentieel. Tesco verkoopt in Engeland melk waarvoor ze beweren een kostendekkende prijs te betalen. Maar loon of herinvesteringskosten worden gewoon niet meegenomen in de prijsberekening! Als het Landbouweconomisch Instituut van Wageningen een kostendekkende prijs berekent, wordt uitgegaan van een uurloon van 12,5 euro. Wie wil daarvoor de dag van vandaag nog aan de slag?

Canadees voorbeeld

Laat ons kijken naar Canada. Daar wordt door een onafhankelijk bureau de melkprijs berekend op basis van alle kosten. Wat daaruit komt, dient als basis voor de onderhandelingen tussen de producent en de melkerij. De Europese Commissie zou dit ook moeten doen. Maar wat doet Europa? Handelsakkoorden afsluiten om onze melk vrij toe te laten in Canada. Het Europese melkoverschot zal zo ook de Canadese markt ontwrichten." EU-Commissaris voor Handel Karel De Gucht was dan ook kop van jut op het protest van woensdag. De EMB en de aangesloten melkveehouders zijn bezorgd dat de beslissing die wordt voorbereid over de zuivelmarkt, zeer zwak is en niet zal volstaan om de positie van melkveehouders te versterken, wat toch de bedoeling is van het Europees Parlement. Tegelijkertijd lid zijn van een producentencoöperatie en een producentenvereniging zoals Faircoop zou zelfs uitgesloten worden. Een groot probleem is er volgens de EMB op het vlak van eerlijke onderhandeling tussen producent en verwerker. Momenteel mogen de melkveehouders zich niet voldoende verenigen om te onderhandelen met de melkerijen. Bovendien wil Europa eerlijke contracten niet verplicht maken. Het gebrek aan transparantie in de handel in melk wordt met de dag groter, aldus nog van Keimpema.

Het mag duidelijk zijn dat oneerlijke handelspraktijken niet exclusief voor het Zuiden zijn weggelegd. Willen we naar eerlijke handel evolueren, zoals we dat ook willen voor de Zuid-Noordhandel, dan is er nog veel werk aan de winkel.

Tegenwind

De EMB en zijn lidorganisaties hebben al lang de wind tegen. In Duitsland werd de merknaam "Die Faire Milch" zelfs juridisch aangevallen door de grote zuivelbelangen. En de tegenwind zal niet snel gaan liggen. Het verhaal van genoeg produceren tegen een eerlijke prijs druist in tegen de manier waarop de markt nu wordt in stand gehouden. Onze voedingsindustrie is inmiddels verslaafd aan spotgoedkope melk. Het overleg met de kabinetschef van De Gucht brak woensdag af op de term 'slavernij'. Wanneer komt Multatuli naar Brussel?

Patrick De Ceuster

Van links naar rechts: Remi, Jan, Pappu, Ashok, Toon

Vlaamse geiten & Nepalese kazen

In Alken is Remi Schiffeleers sinds jaar en dag geitenboer en maakt hij kaas. Hij zet noch geiten noch kazen onder de korenmaat. Je kunt er niet naast kijken, als je hem op de markt ziet staan met zijn kazen. En zijn geiten zijn al tot voorbij de Sahara bekend. Binnenkort ook in Azië. Niet als een commercieel succesverhaal. Maar als een respectvolle uitwisseling van kennis én van waarden. Aan kaas en geiten hangt geen prijskaartje, maar zit een boodschap vast.

2005 – geitenboer Ashok: geen lammetje

Voor hij zijn studie tuinbouw begint, wil Jan Thoelen iets van de wereld zien. In Nepal leest hij in de krant over de “eerste Nepalese geitenkaasmaker”. Vanuit zijn werkervaring in De Levende Aarde bij Remi Schiffeleers, wil hij ernaartoe. Hij koopt zich een fiets en komt terecht bij Ashok, een echte Nepalese boer. Iedereen is daar wel boer, voor zelfvoorziening dan: rijst, groente, enkele kippen. En een paar geiten die in de bergen op zoek gaan naar gras en bladeren. De ‘eerste kaasmaker’ heeft wat meer geiten dan gemiddeld en boert met veel aandacht en zorg. Daarom is hij door een Franse ontwikkelingsorganisatie uitgepikt als model-kaasmaker. Hij heeft allerlei materiaal gekregen en ook vorming om ‘crottins’ te maken en in Kathmandu af te zetten bij ambassadepersoneel en hotels voor toeristen.

Ashok wordt er beter van. Een beetje toch. Maar met de paternalistische aanpak van de Franse ontwikkelingshulpers is hij niet zo gelukkig. Hij toont Jan een baby-speen fles die hij kreeg voor het spenen van zijn lammeren. “Zo word ook ik behandeld door die Fransen”, lacht hij Jan toe.

2009 : wegens geen land in zicht naar verre boeren zonder veel uitzicht

Jan heeft intussen zijn tuinbouwstudies in Melle afgewerkt. Samen met geestesgenoten zoekt hij ecologisch en sociaal verantwoord aan de slag te gaan in de Vlaamse landbouw. Ze vinden elkaar in de **jonge-boerengroep JAWEL!**¹ maar er komt niet direct land in zicht². Dus trekt Jan nog maar eens naar Nepal (lees eerder verslag in *Wervelkrant*, 2010/3).

Via Nepalese vrienden van vroeger komen ze terecht bij een andere progressieve geitenboer, Pappu. Zoals kaasmaker Ashok heeft die wat meer geiten dan anderen. Hij kweekt ze voor het vlees. Dat ligt trouwens meer voor de hand, want veel melk geven de plaatselijke geiten niet. Dat is ook het probleem van Ashok, die al vruchteloos heeft geprobeerd aan geiten van andere rassen te geraken, onder meer vanuit India. Er is nog een ander heikel punt in de geitenteelt: wat en hoe de geiten eten. Jan denkt weer aan De Levende Aarde in Alken.

2011 : Nepal in België

Na heel wat paperasserie komen Ashok en Pappu op stage bij Remi. Na drie maanden kennen ze de knepen van het vak. Niet alleen melken en kaas maken, ook het werk in de stal en op het veld. Eind april is er een afscheidsfeest. De twee gasten worden niet weer de bergen ingestuurd met lege handen. Ze krijgen enkele melkgeiten mee - én bokken !

Afscheid: een Nepalees verhaal met wat westerse toetsen

Er staat een heus podium op het erf van de geitenboerderij. Daarop horen we enkele van de hoofdrolspelers in dit geitenverhaal aan het woord.

Pappu: “Ik wil van vleesgeiten naar melkgeiten en wil met mijn familie kaas maken. Er is zeker een afzet mogelijk bij de toeristen en daarna hopelijk ook in een paar kleine steden en bij mijn burenen.”

Ashok: “Ik kan nu niet alleen beter kaas maken, maar ik weet vooral hoe ik mijn geiten moet verzorgen. Dat zal meer werk vragen, ook op het veld. Mijn familie zal daardoor zinvol werk krijgen en ook een beter inkomen. Zeker met de geiten van Remi. En ik beloof het: die geiten geven jullie niet aan mij, maar aan alle Nepalese boeren.”

Jan Thoelen. “Nooit gedacht dat het zo vlug en zo simpel zou gaan: zonder overheids- en ngo-inmenging, van boer tot boer. Het is duurzamer ter plaatse creatief en innovatief te proberen te boeren, dan naar Bahrein te trekken om daar met een jobke als nachtwaker centjes te verdienen om ze naar huis te sturen.”

Toon Vandevelde, professor wijsbegeerte Leuven: “Dit is een voorbeeld van solidariteit. En solidariteit is een stuk moeilijker dan loyaliteit. Loyaal ben je vanzelfsprekend tegenover je nabestaanden. Tegenover mensen die verder van je af staan – omdat ze anders zijn door afkomst, land, taal, ras, enz. en omdat ze veraf wonen – is meedelen, meeleven, respect moeilijker op te brengen. Remi heeft dat gesnapt.”

Remi Schiffeleers: “Ik doe maar wat ik moet doen: mijn ervaring delen. Hier op de boerderij met ontelbare nieuwsgierigen, sympathisanten en medewerkers. Op de markten met mijn klanten. Ook met boeren die vanuit verre landen naar hier komen en die ik, zo mogelijk, ook al eens ga bezoeken in hun leefwereld.”

Paul Beghin

¹ Jonge Aardse Werkgroep voor Ecologische Landbouw,

² Dit is meteen zinspeling op de beweging Land-in-zicht, die bioboeren wil ondersteunen, door landbouwgrond vrij te kopen en aan hen te verpachten. zie ook: www.vzwlandinzicht.be

Stuur Vlaamse geiten naar Nepal!

Als u nog eens in Nepal komt, kijk uit naar witte, vriendelijke geiten. Misschien verstaan ze nog Vlaams, zoals “kom” en “allez”!

Aan twee geitenboeren uit Nepal ervaring meegeven. Dat is mooi, maar als ze, weer thuis, voor hun geiten staan, zakt de moed hun in de schoenen. Want lokale rassen zijn niet melkrijk. Daarom krijgen ze geiten nagestuurd uit de stal van De Levende Aarde.

Kunnen ze niet zelf het ras verbeteren, geiten uit China of India halen? Zijn die grote witte geiten wel aangepast aan de hoogte, het klimaat, het plaatselijke voeder? Terechte vragen. Enig antwoord: Remi Schiffeleers is niet aan zijn proefstuk toe. Zijn geiten gedijen nu al in uiteenlopende streken van Afrika. Overigens is dit ras ontstaan uit eeuwenlange selectie, onder meer in Zwitserland.

Ziehier dus een oproep: betaal mee voor het vervoer van 14 geiten van Alken naar Kathmandu. Als 100 personen 30 euro storten, kunnen ze vertrekken. Rekening 523-0460647-69 (vermeld je e-mailadres voor een Nepal-update)

Lente-boerenkost

Over lentekriebels en scheuten – en energie

Na een lange koude winter, nu de voorraad bewaargroenten stilletjes aan op raakt, verlangen we naar de lente. Dit jaar hebben de 'kriebels' echt niet lang geduurd. We kregen door de warmte al snel het gevoel dat het zomer was en konden de snelle wissel van koud naar warm niet echt de baas.

Ook de markten werden dit jaar overspoeld met goedkope bladgroenten, waarbij het Belgische aanbod zelfs sneller en groter was dan de aanvoer uit het zuiden. Abnormaal! Het toont hoe moeilijk het is om als boer het aanbod te reguleren op maat van de vraag van de consument.

Maar na de wortels, knollen, bollen en kolen is het nu tijd voor fris groen. Mensen die zich door de koude, korte dagen nog wat fut- en lusteloos voelen, vinden de gepaste vitamines en aminozuren in groenten en fruit van het seizoen en zelfs in de natuur. De vitamines B1, B3, B6 en C, foliumzuur, magnesium, selenium, zink en de aminozuren tryptofaan, tyrosine en het gamma-aminoboterzuur GABA pepen ons op en vinden we net nu terug op de akkers en in de natuur.

Asperges: bevatten veel vitamines B1 en B6 en zink. **Spinazie** is niet voor niets de groente die Popeye zo sterk maakte, zij bevat hoge gehalten aan vitamine B1, foliumzuur, magnesium, selenium, zink, tryptofaan en tyrosine. **Broccoli** is dan weer rijk aan vitamine B1, B3, C, foliumzuur, magnesium en zink. Dus vitamines en sporenelementen bij de vleet als je maar veel groenten eet!

Bladgroente: raapstelen, spinazie, één bosje lente-uitjes

Wortels en knollen: koolrabi en radijzen

Scheuten: asperges

Stengels: rabarber

Bloemen: broccoli

1,5 kg varkensvlees

Twee soorten fruit: bananen en aardbeien

Koop een hoevepakket!

1 kg gemengde granen (tarwe - spelt - gerst)

1 kg biorijst, cashewnoten, dadels, gedroogde mango en 1 blik kokosmelk van de Wereldwinkel

Zes scharreleieren

All Day Long fruit en groenten – en de dag van de aardbei !

De doorsnee-Belg kocht in 2010 ongeveer twee keer meer groenten en fruit dan vorig jaar, namelijk 62 kg verse groenten en 79 kg fruit. Mocht de Belg de aanbevolen hoeveelheid van 300 g groenten en 2 à 3 stuks fruit opvolgen, dan zou de verkoop van groenten en fruit minstens verdubbelen. De Belg eet gemiddeld 138 g groenten en 118 g fruit per dag, amper de helft van de aanbevolen hoeveelheid. Om seizoensfruit en -groenten te promoten loopt momenteel de 'All Day Long'-campagne. Die biedt je recepten en tips op www.alldaylong.be.

Daarnaast pakt de provincie Vlaams Brabant uit met 'de dag van de aardbei' en laat zo één hoeveproduct uitblinken en blozen - kwestie van geuren en kleuren tot bij de consument te brengen. Je kan je natuurlijk ook aansluiten bij een solidaire aankoopgroep zoals Voedselteams, of SAGAL in Brussel. Dan leer je meteen een hele mand vol hoeveproducten beter smaken...

LEF: Lokaal, Ecologisch en Fair

In de lente is het aanbod 'van bij ons' beperkt. Niet voor niets valt de vasten (voor christenen) in de lente. Veel groenten worden daarom uit mediterrane gebieden geïmporteerd. Om die redenen zitten er dit keer in het hoevepakket ook meer fair-trade-Wereldwinkelproducten: bitorijst, noten, gedroogde vruchten, kokosmelk en bananen.

Maar eigenlijk schreeuwen ook in het Noorden boeren met 'lef' om een faire beloning voor hun kwaliteitsvolle melk. (Zie artikel: "Hogere melkprijs - en toch betogen?"). Wat die kwaliteit precies inhoudt, kan variëren. En die variatie heeft een prijs. Alle melk als één pot nat zien, is oneerlijk.

Een label van eerlijke handel kan, naast een rechtvaardige vergoeding, nieuwe kansen bieden, naar het voorbeeld van het fairtradelabel in het Zuiden. Het verlenen van krediet voor de uitbouw van een coöperatie, het stimuleren van solidariteit met andere boeren (in Noord en Zuid), het vooropstellen van milieuvriendelijke productiemethoden en het uitsluiten van genetisch gemanipuleerde gewassen zijn voorbeelden van mogelijke criteria. Het gebruik van lokaal geteeld voeder is voor Wervel een belangrijk criterium van duurzaamheid.

Een tip: een 'steels' veldslaatje

We hoeven niet bij het hoevepakket te blijven! We kunnen ook de natuur in gaan en genieten van vele jonge scheuten en bloemen uit de natuur: jonge blaadjes van boerenwormkruid, zevenblad, berenklauw, smeerwortel, zuring, brandnetel, paardebloemen, madeliefbloempjes en de heerlijk geurende bloemtrossen van de valse acacia, vierbloesems...

Zuivel: 1 liter melk, 1 liter karnemelk en 2 pakjes ongezoeten boter (2 250 g), 1 bolletje jonge meikaas*

Typisch 'frisse' lente-boerenkost met ...

- veel (groene) blaadjes, stengels en scheuten
- roze-rood 'fruit'
- kaas die naar de lente smaakt
- toetjes van elders maar door de Wereldwinkel geleverd
- een stukje varken, een alleseter waarvan we ook alle onderdelen (inclusief oren, poten en krulstaart) kunnen en mogen opeten

Er zijn tal van mogelijkheden om diversiteit te smaken, om hetzelfde net iets anders te presenteren en extra vitamintjes te serveren. Heerlijk en helend, die frisse lente!

Het varken - Spaar- of feestvarken?

Een mens en een varken hebben wel iets gemeen, horen we soms. Is dat een verwijzing naar de anatomie, de stressgevoeligheid, de intelligentie? Of is het omdat ook varkens lekkerbekken zijn, alles 'mogen' en behoren tot de omnivoren? Enkele decennia geleden genoot het varken van de overschotten, de restjes, van de boerderij. Nu echter krijgt het een perfect uitgekiend rantsoen toebedeeld, waarbij elke voedingsstof gevaloriseerd wordt in vlees zonder vet.

Nu, dat varkensmenu bestaat eigenaardig genoeg uit voedingsbestanddelen die over wereldzeeën reizen voor ze in de maag van het varken belanden. En dat terwijl de FAO in haar studie wijst op de enorme voedselverspilling: bijna een derde van de voedselproductie die geschikt is voor menselijke voeding gaat verloren... Toch om even te overwegen. Zeker nu de varkensvoerders historisch hoog zijn, de Europese normen voor huisvesting verstrengen en de prijs van het varkensvlees de kosten niet meer dekt. Ook bij ons hebben boeren recht op Fair Trade.

Echter, voor veel wereldburgers is vlees eten nog altijd feest: dieren worden geofferd om iets te vieren. In België is het altijd feest, want vlees ontbreekt zelden op ons bord. Het offer is groot! Wat varkens betreft, zijn we in Vlaanderen meer dan zelfvoorzienend, want we kweken bijna drie keer zoveel varkens dan we zelf opkrijgen... Laat bij de maaltijd echter niets verloren gaan! Hieronder vindt u een recept om te genieten van elk stukje varken zoals de Brazilianen dat in hun nationale schotel Feijoada laten smaken. Probeer het ook eens! Lust of vind je geen oren, staart en poten, vervang ze dan door spek en bonen!

Aan de slag!

Tover opnieuw een h(eel)eerlijk gerecht: schil, pel, smoor, snipper, maal, plet, snijd, rasp, kneus, pers, stoof gaar, prik, blaker, bak, braad, kneed, kruid, en breng op smaak!

En nu smullen! (ontdek de recepten op volgende pagina!)

Veerle Devaere

Lekkere recepten vind je in de nieuwsbrief bij het hoevepakket, soms kun je ook via de site van de betrokken landbouwers recepten vinden. Hier vind je enkele voorbeelden.

Eet eerst de jonge losse blaadjes. Die verleppen anders snel: gebruik het radijzenloof in een soep en maak snel een rauwkostmaaltijd.

Soep met radijzenloof

Ingrediënten: sjalot en of ui – soepgroenten: selder – wortel – aardappel – courgette – radijzenloof – bouillon – look – tuinkruiden – peper en ev. (kruiden)zout

Maak de soep zoals kervel- of netelsoep: stooft ui of sjalot enkele minuten, voeg eventueel ook selder, courgette, aardappel en wortel toe (naargelang de voorraad). Doe er nu fijn-gesnipperde look, (groente)bouillon en eventueel nog wat lavas bij. Voeg wanneer de extra groenten bijna gaar zijn, het loof toe en laat nog enkele minuten mee garen.

Varkensstooftpotje op zijn Braziliaans met mendo en spinazie: Feijoada Brasileira

Ingrediënten voor 5 personen

500 g zwarte bonen – 500 g varkenspoot, -oor, en/of -staart – 100 g spek – 500 g varkensvlees – 2 uien – 2 laurierblaadjes – 2 lookteentjes – peper en zout.

Laat de bonen een nacht weken, voeg 1 liter water toe en breng aan de kook. Voeg nu laurier en varkensoor, -poot en -staart toe. Laat veertig minuten sudderen en ga na of er genoeg vocht in de pot blijft. Bak ui, look en spek en voeg het overige in blokjes gesneden varkensvlees toe. Voeg dit bij de bonen en laat dit nog 20 minuten sudderen. Breng met peper en zout op smaak. Serveer met mangoschijfjes (in water geweekt gedurende 1 nacht) en (spinazie)slaasje.

Feijoada is oorspronkelijk een slavenmaaltijd met restjes of afval (zenuw, ingewanden en beentjes) van vlees dat de heren des huizes niet lustten. Het evolueerde tot nationale schotel, omdat het ook bij vele bezoekers zoals o.a. de Belgische Koning Leopold II echt in de smaak viel.

Wil je meer lezen over bonen, vlees, graan, aardappel, groenten, fruit en kruiden als onderwerp van uitwisseling tussen autochtonen en allochtonen op het veld en in de keuken. Bestel dan het Wervelboek: 'De smaak van diversiteit' voor slechts 9,5 euro via info@wervel.be.

Sla met varkensvlees, asperges en aardappelpuree

(Zie Vers natuurlijk van Geert Groffen i.s.m. Wervel vzw, De Praktische School (KAV) - te verkrijgen op het Wervelkantoor voor 12,5 euro)

Ingrediënten voor de aardappelpuree: aardappelen – karnemelk – boter – lente-uitjes en eventueel berenklauwbladeren

Schil de aardappelen, snij ze in blokjes, laat ze in weinig water gaar worden, voeg de fijngesneden berenklauwbladeren toe als ze bijna gaar zijn, en laat ze nog vijf minuten meestoven. Voeg karnemelk toe,

Het bont en steels veld-slaatje

Ingrediënten: raapstelen – jonge spinaziebladen – radijzen – oud brood – dadels – bieslook(bloemen) – mayonaise – yoghurt – peper – zout – curry poeder

Snij de jonge blaadjes fijn: raapstelen, spinazie, ev. paardenbloemblaadjes. Snij de radijzen in schijfjes, de dadels in stukjes, rooster het in stukjes gesneden brood. Voeg versnipperde bieslook(bloemen), madeliefjes en eventueel ook wat blokjes jonge kaas toe. Maak een dipsaus met mayonaise (1/3) en yoghurt (2/3), peper, kruidenzout en eventueel wat curry.

Asperges op (zijn) Vlaams met eieren, boter (of hennepolie) en peterselie

Ingrediënten: asperges – eieren – boter en veel peterselie

Verwijder de vezelige wand, bij jonge scheuten is dit soms niet nodig. Kook ze even in water of stooft ze in boter gaar. Kook de eieren, plet ze en meng er fijngesnipperde peterselie onder. Schik op bord en overgiet met gesmolten boter en/of hennepolie.

Variant

Jonge akkerdistels kun je de kop afsteken en bereiden als asperges. Een goedkoop en heerlijk gerecht: verwijder de stekelige bladen en verwijder de stekelige wand al pellend of door met een mes de stengelwand te verwijderen.

Akkerdistels zijn weinig geliefd, noch op de akker, noch in de tuin tussen de sierbloemen. Gooi ze niet direct op de composthoop maar stooft ze gaar in de pan met boter, olie, peper en zout en verorber ze.

Raapsteeltjes

peper, komijn, zout en nootmuskaat, eventueel ook een beetje boter of wat geraspte kaas.

Opmerking: jonge, vers gerooid aardappelen moeten niet geschild worden. Je kan ook de aardappelen eerst koken en dan pellen.

Beignets met acaciabloemen

In mei kan je overal de sterk geurende valse acaciatrossen (*Robinia pseudoacacia*) zien. Pluk de verse trossen. Maak een beslag met bloem en fruitbier (frambozen, kriek). Haal de trossen erdoor en frituur ze kort of bak ze in olie in de pan tot ze knapperig worden.

Lente-(wereld)burger

Ingrediënten: rest van gekookte granen, zoals tarwe, rogge, gerst, gierst, rijst,... - bloem - ei - gesnipperde lente-uitjes - look - spinaziebladeren - raapstelen of jong zevenblad - en bakolie

Kneed de rest van de gekookte granen van de vorige dag met een ei, een beetje bloem. Voeg fijngesnipperde lente-uitjes, spinazie toe of ga te velde jong zevenblad oogsten, snipper die fijn en meng die erbij. Maak er ronde of lange kroketten van. Bak ze bruin in de pan in een beetje boter of olijfolie.

Rabarber- (appel)compote met custardsaus en ev. aardbeien

Ingrediënten custardsaus: 4 eierdooiers - 1 zakje of eetlepel vanillesuiker - 1 eetlepel bloem of maïzena - 400 ml melk

Meng alle ingrediënten zonder de melk. Breng de melk tot tegen het kookpunt maar laat niet koken. Klop een kleine helft heel voorzichtig bij het eimengsel. Voeg dan bij de rest van de melk. Warm verder op terwijl je blijft roeren. Serveer met licht gezoete rabarber (appel-) compote. Versier met aardbeien.

Deze lente-boerenkost behoort tot het vormingspakket 'Hoeveproducten: lekker(s) dichtbij!', dat Wervel uitwerkt in opdracht van de administratie LNE (Leefmilieu, natuur en energie) ter uitbreiding van fermweb.be naar sociaal-culturele verenigingen.

In de volgende Wervelkrant kan je proeven van zomer-boerenkost! - Veerle Devaere

Voedselketen wordt langer, maar moet net korter

Olivier De Schutter, de speciale rapporteur van de VN over het recht op voedsel, toont zich in De Morgen strijdvaardig bij het begin van zijn tweede termijn van drie jaar. "We moeten dringend naar kortere voedselketens, naar een kleinere afstand tussen producent en consument", zegt De Schutter, "maar de ketens verlengen en we evolueren frustrerend traag naar een duurzame landbouw, losgekoppeld van fossiele brandstoffen." Bron: De Morgen, 8 mei 2011.

NETWERKEN : Wervel opereert zelden solo, wil zoveel mogelijk netwerken. Daarom stellen we in deze rubriek diverse partnerorganisaties voor.

Associations21

Terwijl de politici er niet in slagen om tot een Belgisch compromis te komen, werken we in Mundo B met 290 werknemers in een 40-tal organisaties samen voor een meer ecologische en meer rechtvaardige wereld. De voertalen zijn Engels, Frans en Nederlands. Tegenover Wervel zetelt Antoinette Brouyaux. Zij is de ankervrouw van Associations21, de evenknie van Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO) in Franstalig België. Associations21 organiseerde onlangs een overleg rond lokale fair trade, waar Wervel aan deelnam.

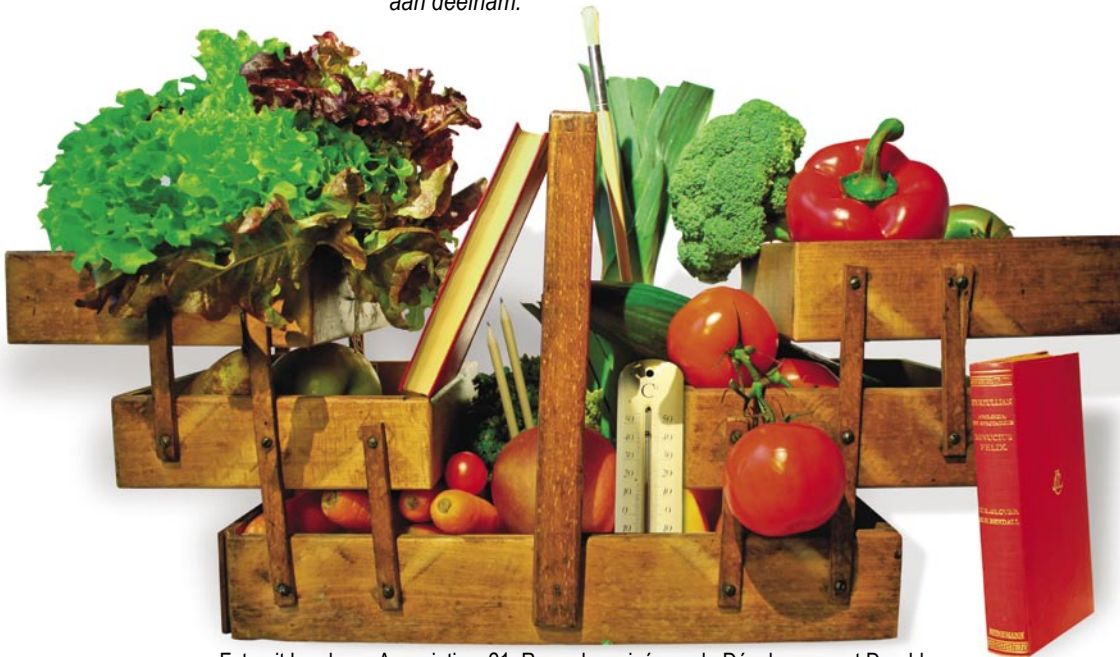

Foto uit brochure: Associations21. Regards croisés sur le Développement Durable.

Antoinette, hoe is Associations21 ontstaan?

Anno 2005 was Els Van Weert federaal minister voor oa. duurzame ontwikkeling. Ze stelde voor Franstalig België een parallel voor van Vodo (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling). 'Fondation pour la génération future' werd vanuit het ministerie gecontacteerd. Zij zochten partners. Zo kwam het dat in't begin vooral hun contacten in het netwerk zaten. Maar achteraf zijn er heel wat organisaties bij gekomen.

Natuurlijk was het meer dan om aan de vraag van de Minister te beantwoorden. We willen onafhankelijk zijn en niet te institutioneel.

De eerste coördinatrice Anne Versailles heeft twee jaar in precaire omstandigheden gewerkt. Eind 2005 werd Associations21 gesticht. Anne begon in 2006. Zelf werkte ik bij 'Réseau Financement Alternatif' (Waalse zusterorganisatie van Netwerk Vlaanderen) tot april 2010. Nadien ben ik hier begonnen, maar ik kende de vereniging al van bij het begin.

Ik zie je hier alleen op kantoor zitten. Is MundoB voor jou een meerwaarde?

Alleen werken is inderdaad niet gemakkelijk, maar de context van Mundo B is wel erg bevorderlijk. Er zijn hier vele synergieën mogelijk. Zo zit er voor enkele maanden iemand van Rabad bij mij. Rabad is een netwerk van 37 organisaties voor duurzame voeding. De medewerker

bereidt een dynamisch verkenningweekend (26 juni 2011) voor om de Brusselaars te helpen in hun zoektocht naar duurzame voeding. Associations21 is de evenknie van Vodo, al beschikken we tot nu toe over veel minder middelen. Onze werking is mogelijk door 65.000 euro per jaar. Dit zijn alleen maar federale middelen, van bij Minister Magnette, de verre opvolger van Els Van Weert. Daar 'Duurzame Ontwikkeling' in de Grondwet staat, zal het wel nog een tijd federaal blijven en moet de overheid erop inzetten. De gewesten krijgen er wel meer belang bij, maar in tegenstelling tot VODO kreeg Associations21 nog nooit subsidie van een gewest. We hebben nu pas een aanvraag gedaan, zowel in het Brussels als in het Waals gewest. De bedoeling is om allerlei verenigingen uit het maatschappelijk middenveld samen te brengen. Deze oefening is meteen ook nuttig op federaal niveau en in voorbereiding op de wereldtop Rio+20¹ in juni 2012. We doen dit op de symbolisch sterke dagen 16 oktober (Wereldvoedseldag) en 17 oktober (Internationale dag tegen extreme armoede). Door deze twee themadagen samen te nemen, laten we blijken dat we transversaal willen werken. We zijn nu met 32 organisaties, maar met deze besprekingen in het najaar hopen we ook niet-leden te bereiken en te bevragen. Ons ledental zal uitgebreid worden, maar we willen langzaam en voorzichtig werken. Het is niet de bedoeling door één of andere partij politiek gerecupereerd te worden.

En dus ook ter voorbereiding van Rio+20 ?

Ja, de regionale debatten zijn meteen een aanloop om een Belgisch Forum samen met VODO voor te bereiden. In januari 2012 willen we gezamenlijk in gesprek treden rond de grote duurzaamheidsthema's. Het is de bedoeling om Rio+20 bij het brede publiek meer kenbaar te maken. Tot nu toe is het nog vooral een technocratisch proces. Het is belangrijk dat het middenveld er ook mee bezig is. Het grappige is dat het Belgische Parlement in juli 2010 unaniem voor een 'Langetermijnvisie duurzame ontwikkeling' gestemd heeft. Iedereen is hierover akkoord, terwijl er maanden later nog geen Belgische regering in de steigers staat om deze visie concreet te maken.

Dat is ons programma voor het lopende jaar, maar er zijn ook thematische werkgroepen: voedsel en landbouw, wonen, energie en mobiliteit. We willen samen een programma opbouwen om uiteindelijk tot een positionpaper te komen. Er bestaat nu al een gezamenlijke paper over voedsel en landbouw. Tegen 2014 hopen we een volledig samenhangende visie te kunnen voorstellen. Want we willen de overheid duidelijk maken dat verenigingen wel degelijk partners zijn inzake duurzame ontwikkeling. Wij eisen dat verenigingen een echte sociale partner worden, wat nu in allerlei Waalse raden nog niet het geval is. Het kan pretentius overkomen, maar dit is ons perspectief.

Ik zie hier een prachtige uitgave: 'Associations21. Regards croisés sur le Développement Durable'

Ja, er woedt momenteel nogal een debat over het woord 'duurzame ontwikkeling'. Je zou kunnen zeggen dat we met een algemene crisis van het woord 'duurzame ontwikkeling' zitten. Het is een erfenis van het Brundtlandrapport. Een wereldwijd compromis dus. Ondertussen is het institutioneel geworden. Het blijft interessant om er bij stil te staan wat er mee bedoeld wordt, al is er nu veel kritiek op. Er is bijvoorbeeld veel greenwashing vanuit de industrie. Toch mogen we de term niet te vlug laten vallen. Debatten in Wallonië worden wat beïnvloed vanuit

de debatten in Frankrijk. Nu zijn er verenigingen die décroissance promoten. Interessant, maar wij zeggen als Associations21 dat we het kind niet met het badwater mogen weggooien. Transversale benadering is niet evident. We moeten er altijd opnieuw aan beginnen. Hoe is de verhouding tussen sociale, ecologische en economische duurzaamheid? Bestaat er zoiets als 'culturele' duurzaamheid? Associations21 wil de goede dingen bewaren. Open, zonder dogmatisch te zijn.

In de brochure laten we de lidorganisaties aan het woord. Met korte stellingen, citaten en hun websites. Zo vind je bijvoorbeeld onder de hoofding 'Les mots' een tekst vanuit de armoedebeweging (www.mouvement-1st.org) over 'Simplicité volontaire'. Allemaal goed en wel, middenklassers die vrijwillig eenvoudiger willen gaan leven, maar komt dit niet als een luxeprobleem over bij de armsten?

Antoinette, dank voor deze korte inkijk in de Waalse duurzaamheidsituatie. Kan de Vlaamse lezer deze brochure bij jullie bestellen?

Ja, hoor, wie meer wil vernemen over wat op dit vlak in Wallonië beweegt, kan deze uitgave gratis verkrijgen, exclusief verzendkosten. Je vindt de tekst ook op onze webstek.

Luc Vankrunkelsven

Meer info: www.associations21.be - antoinette@as21.be, www.mundob.org, www.rabad.be, www.earthsummit2012.org

¹ Deze top vindt plaats 20 jaar na de historische VN-conferentie over "Milieu en Ontwikkeling" van 1992.

De Cerrado-tentoonstelling hing in april in 't Uilekot te Herzele, in mei in de abdij van Averbode en tot eind juni nog in De Vlaspit te Scherpenheuvel.

Vraag de tentoonstelling zelf aan bij luc@wervel.be. Bestel afzonderlijke foto's via www.wervel.be/cerrado.

Europalia - tweejaarlijkse culturele happening - staat van oktober 2011 tot februari 2012 in het teken van Brazilië. Combineer met een Wervelspreker en de Wervelboeken over Brazilië-Europa?

JUNI

- Tot 30 Cerradotentoonstelling in d'(H)eerlijkheid te Scherpenheuvel. www.devlaspit.be
19 Hoeveproducten: verleidelijk dichtbij! In de Helix: test boerenkost
21 Themagroep Landbouwbeleid
22 Internationale acties i.v.m. voedselsoevereiniteit, ter voorbereiding van Nyeleni Europe
26 Duurzaamheid zaaien voor een verantwoorde voeding georganiseerd door het Netwerk Brusselse Actoren voor duurzame consumptie
Wervelstand in het duurzaam Dorp op het Kathelijneplein
Opendeur bij ecologische initiatieven duurzame voeding (zie www.rabad.be)

JULI

- 3 Vrijwilligersdag in De Kollebloem te Zottegem
4-11 JNM-Wervelkamp in De Kollebloem

AUGUSTUS

- 16-21 Europese bijeenkomst in Oostenrijk. www.nyelenieurope.net, inlichtingen en inschrijving bij luc@wervel.be
28 Op het wereldfeest van Bokrijk organiseert Wervel een modeshow 'cannabis lingerie'

SEPTEMBER

- 18 'Antwerpen boert' op dag van de Landbouw initiatief van de RG Antwerpen, Park Spoor Noord Antwerpen

OKTOBER

- 5 Van omnivoor tot locavor, over de roots van ons eten' i.s.m. Vormingplus Waas en Dender. CC Dendermonde.
11 Cerrado-avond in het kader van de 'Week van het bos'. Mundo B.
13 Film 'Smakelijk Eten' in het gemeenschapscentrum 'Elzenhof' in Elsene
16 Wereldvoedseldag met actie, als opvolging van Nyeleni Europe
22 Evaluatie- en planningsdag Wervelwerking
26 MO*-Werveldebat over 'Fair Trade Lokaal'

Data van vergaderingen van basis- en themagroepen krijgt u op het Wervelsecretariaat: bel 02/ 893.09.60 of e-mail: info@wervel.be .

Lukemieke
Vlamingenstraat 55
3000 Leuven

016 22 97 05

Open elke werkdag
van 12 tot 14uur en
van 18 tot 20uur30

Inzaai van kemp in Nieuwerkerken:
kemp bleek geen ongekende gast hier...

ooit nagedacht over
sparen bij Triodos Bank

Triodos Bank

de duurzame bank

geef gerust een seintje:

Paul Pals, |

afgevaardigd agent CBFA 101 327 cB
Nieuwpoort 4, 9660 Brakel
pals.opdebeeck@scarlet.be
055/42 56 92